SCRISOARE DESCHISĂ adresată PREŞEDINTELUI CONSTANTINESCU şi PREMIERULUI CIORBEA pag. 9

Nr. 38 (396), 23 - 29 septembrie 1997

22

ANUL VIII

de către
Doina Cornea şi Gabriel Andreescu

Arhivele SRI pag. 8

Mircea Gheordunescu adjunct al directorului SRI

Şanse pentru şomeri pag. 10-11

asistenţă, recalificare, plasare

Cronici politice

Andrei Cornea, Dan Pavel, Radu Călin Cristea pag. 3,5,6

Îmblînzitorul de lupi şi *Provocatorul* de Bujor Nedelcovici

LANSARE DE CARTE pag. 14-15

ŞERBAN ORESCU

Un important test politic: proiectul legii privind propriul dosar

Recent, Biroul de conducere al PNŢCD a constituit o comisie pentru îmbunătăţirea proiectului de lege depus din iniţiativa parlamentară a senatorilor Constantin Ticu Dumitrescu şi Niculae Cerveni, privind accesul la propriul dosar şi deconspirarea Securităţii ca poliţie politică. Este de aşteptat ca finalizarea proiectului de lege să determine vii discuţii înainte ca el să fie depus la termenul fixat (1 octombrie 1997).

Cum **principalul** argument de care se prevalează atît autorii proiectului, cît şi adversarii acestuia este **legea germană din 1991, referitoare la documentele serviciului de securitate STASI**, ne vom referi în continuare la această lege şi la deosebirile dintre ea şi proiectul celor doi senatori români.

Privită prin prisma acestor deosebiri, legea germană are următoarele caracteristici:

– ca şi în proiectul românesc, **prioritar este dreptul la informare al cetăţeanului, reflectat în primul rînd în accesul la propriul dosar de Securitate**; legea germană asigură însă informaţiilor cu caracter personal din dosare **o mai mare confidenţialitate** decît proiectul celor doi senatori români;

– o primă consecinţă este că cetăţeanului german i se pun la dispoziţie **copii de pe actele originale** din dosar pe care identitatea denunţătorilor şi a ofiţerilor fostei securităţi est-germane este făcută indescifrabilă. Cetăţeanul împricinat poate cere însă să i se comunice identitatea **reală** a denunţătorilor, **dacă denunţul i-a cauzat prejudicii grave** (în felul acesta se reduc eventualele suprafeţe de fricţiune în societate, fără a se abandona regula morală a căutării adevărului!);

– deşi dreptul la informare este prioritar, publicarea datelor personale rezultînd din dosare este sancţionată cu 1–3 ani închisoare sau amendă, afară de cazul în care împricinatul consimte la ea. (Asemenea măsuri de apărare a confidenţialităţii datelor lipsesc din proiectul Dumitrescu-Cerveni.);

– legea germană tratează mai restrictiv verificarea conexiunilor actualilor demnitari cu fosta securitate (est-germană). Astfel, nu orice cetăţean (cum prevede proiectul românesc) poate cere informaţii asupra demnitarilor, ci numai anumite foruri (de exemplu, preşedintele Parlamentului, pentru parlamentari etc). În altă privinţă proiectul românesc e mai extensiv însă decît legea germană, de pildă, **cînd supune verificării şi pe membrii clerului**, asimilîndu-i cu demnitarii, sub acest raport;

– legea germană obligă autoritatea care gestionează dosarele STASI să dea informaţii asupra persoanelor dispărute sau decedate în condiţii suspecte, la cererea moştenitorilor; în proiectul românesc, această obligaţie (vezi uciderea inginerului Gheorghe Ursu în beciul Securităţii în anii '80!) revine **din oficiu**, printre multe altele, comitetului care urmează a fi constituit pentru administrarea arhivei fostei Securităţi din România comunistă;

– atît legea germană, cît şi proiectul Dumitrescu-Cerveni obligă instituţia de gestionare a arhivelor fostei Securităţi să acorde acces cercetătorilor la elucidarea rolului respectivelor organe şi a funcţionării lor; proiectul românesc pune însă un accent deosebit pe elucidarea laturii **criminale** a Securităţii, fără restricţii privind datele cu caracter personal;

– legea germană include în sfera verificării demnitarilor şi conexiunile **cu alte servicii de informaţii**, inclusiv străine, aspect omis de proiectul românesc;

– legea germană asimilează cu demnitarii **pe şefii de partide** şi îi supune aceleiaşi verificări (amănunt de asemenea omis de proiectul românesc);

– legea germană prevede un termen de **prescripţie** pentru cercetarea dosarelor, termen care lipseşte de asemenea din proiectul Dumitrescu-Cerveni.

Rezultă că legea germană a realizat un compromis demn de urmat în mai toate acele domenii în care autorii proiectului românesc de lege au preferat să se abată de la model.

Cam acesta ar putea fi deci rolul comisiei instituite de PNŢCD să apropie proiectul de model. **Modificările transgresînd, însă, limitele modelului vor fi privite cu circumspecţie** – mai ales dacă ele vor documenta ceea ce senatorul Constantin Ticu Dumitrescu numea *„lipsa de voinţă politică a actualului regim de a legifera în acest domeniu"*. **Oricum ar fi, rezultatul deliberărilor comisiei PNŢCD constituie un test politic pentru întregul regim.**

SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL • ANUL VIII • 16 pagini • 1.200 lei

NOILE PREŢURI ALE ABONAMENTELOR

Foarte avantajos pentru cadre didactice, elevi, studenţi, pensionari, foşti deţinuţi politici şi veterani de război:

- Numai **9.500 lei** pe 3 luni, cu expediere la domiciliu (reducere **39%**);
- Numai **7.000 lei** pe 3 luni, cu ridicare de la redacţie (reducere **55%**).

PRACTIC JUMĂTATE DIN EXEMPLARELE PRIMITE SÎNT GRATUITE.

Pentru celelalte categorii de cititori abonamentele sînt, de asemenea, cu reducere:

- **11.500 lei** pe 3 luni (reducere **26%**), cu expediere la domiciliu;
- **9.500 lei** pe 3 luni (reducere **39%**), cu ridicare de la redacţie.

Cei interesaţi sînt rugaţi să achite la sediul redacţiei (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat poştal suma corespunzătoare, pe adresa: *Revista "22", cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei 155, Bloc D1, Bucureşti*, Adeverinţele (talon de pensie, adeverinţe şcolare etc.) valabile un an se expediază pe adresa: *Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, Bucureşti*, cu specificarea pentru *Serviciul de Difuzare*.

MĂRIRILE DE PREŢ NU AFECTEAZĂ ABONAMENTELE DEJA ACHITATE

SCRISORI

În comuna Valea Largă, jud. Mureş, a existat o biserică greco-catolică „din Deal", cu hramul Sf. Nicolae. În 1948 a fost trecută la ortodoxie. Biserica a fost lăsată în paragină, neîncadrată cu preot, de atunci pînă în 1993. Biserica există din 1830. Preotul a fost bătut, închis şi a decedat după 4–5 ani. Se numea *Păltineanu Valentin*, erou martir din partea locului, paroh la biserica „din Deal". Biserica a fost cumpărată de familiile *Vlasa* şi *Călugăr* în 1830 şi plasată în partea de răsărit a comunei, slujind pentru o treime din comună şi şapte sate arondate. Biserica fiind neîncadrată, părăsită, nepăzită, fără preot, a fost prădată, au fost sparte uşile, geamurile, ţiganii au furat odăjdiile, arhiva bisericii, hainele preoţeşti. Lemnul provenit din altar şi mobilier a folosit drept combustibil pentru ţigani. Preotul paroh, Miliţia, Sfatul popular din comună nu s-au preocupat de biserică, nici protopopul, nici episcopul. Se interesau de cimitir, de locurile bisericii, care erau arendate an de an şi aduceau venituri.

Biserica nu a fost demolată pînă în 1990, cînd episcopul *Ion Emilian Birdaş* a fost alungat din Alba-Iulia, retrogradat şi încadrat la Arad ca ajutor de episcop. Biserica a continuat să se degradeze, nimeni nu s-a preocupat de reparare, reîncadrare cu preot. D-l ministru *Stoicescu Nicolae*, de la Culte, a aprobat în 1990 demersul de a fi reparată această biserică şi reîncadrată cu preot. După schimbarea ministrului s-a obţinut aprobarea reparării şi reconfirmării de la d-l *Alex. Vlăduţescu*, şef departament la Culte, cu acordul episcopului de la Alba-Iulia.

Au trecut anii, nimeni de la Culte, Episcopie, Protoierie şi parohie nu a făcut nimic pentru această biserică. A fost lăsată să moară prin nepăsarea totală a celor în drept să se ocupe (inspectori de culte) de organizarea reparării, reîncadrării cu preot şi de sfinţirea bisericii.

După căderea lui N. Ceauşescu, cui i-a păsat în vreun fel de degradarea bisericii „din Deal"? A existat aprobare să nu fie demolată de la Episcopul *Emilian Birdaş*. Preotul *Tabra* din comună afirma că există semnale de la Alba-Iulia că se urmăreşte demolarea bisericii. Demolatorii au urmărit pas cu pas ivirea momentului prielnic. Biserica nu a fost demolată decît în 1993, cînd a fost rasă de pe faţa pămîntului, la 4 ani după revoluţie, cînd nimeni nu mai credea în demolarea bisericilor. Comuna este mare, împrăştiată pe 20 km², cu peste 5.500 suflete, din care 2.000 de

membri ai sectelor din comună, pocăiţi şi alte peste 14 secte, unele legale, altele nelegale. Cultul iehovist are aici centrul european. În comună sînt grave confuzii de credinţă. Biserica „din Deal" avea o vechime de peste 150 ani, un rol naţional, un însemnat trecut istoric, totuşi nu a scăpat de demolare, cînd s-a produs o crimă morală. Deşi biserica avea două aprobări ministeriale de reparare şi reîncadrare cu preot, totuşi a fost demolată. Din partea conducerii Episcopiei nu s-a făcut nimic în privinţa reparaţiei, nici măcar o vizită, să se vadă cum este lăsată să moară o biserică creştină într-o comună cu grave probleme de cult, cu confuzii religioase din cauza numeroaselor secte existente. Nimeni de la conducere – Departamentul Cultelor, Eparhie, Protoierie – nu a făcut nimic în privinţa restaurării bisericii. Nu se ştie nici în prezent cine a hotărît demolarea, cine a dat ordinul să se execute această demolare, la nivelul anului 1993. O biserică nu poate fi demolată fără un ordin, fără o dispoziţie. Pînă în prezent, nici o instituţie bisericească nu a comunicat cine sînt cei ce au hotărît demolarea bisericii. Nici o casă de rugăciuni, a pocăiţilor din comună, nu a fost atinsă sau interzisă.

Biserica „din Deal" a fost şi este foarte necesară pentru cei peste 1.800 creştini ortodocşi care au rămas, după demolarea din 1993, fără lăcaş de cult. O treime din comună, din partea de răsărit, cu satele: Poduri, Mălăişti, Ştefăneasa, Grădini, Valea Şurii, Valea Glodului, Valea Frăţii, Valea Uriesului erau arondate la această biserică. Credincioşii care locuiesc în această zonă a comunei sînt adevăraţii proprietari ai bisericii „din Deal". Nu sînt proprietari nici episcopul *Andrei Andreicuţ*, nici protopopul *Bacali* şi nici preotul *Tabra Dumitru*. Locuitorii arondaţi la această biserică nu aveau nevoie de demolatori ca să le strice biserica, nu aveau nevoie de garaj construit din banii de la biserică. Aveau nevoie de biserică reconstruită şi de preoţi bine pregătiţi profesional, cu har şi duh, devotaţi credinţei şi doritori de a lupta împotriva influenţei nefaste a cultelor eretice.

Menţionez pe domnii *Călugăr Mihai al lui Vasile*, *Cenan Iacob*, *Vlasa Ion*, *Vlasa Vasile*, care s-au opus demolării bisericii, însă fără nici o izbîndă. Domnul *Valentin Păltineanu* din Cîmpeni, str. Horia 36, jud. Alba, născut în Valea Largă, a ajuns tîrziu în comună, cînd biserica era demolată. S-a opus demolării clopotniţei şi vînzării clopotelor, căci acestea erau donaţie făcută bisericii de către propriul lui tată. Acest preot a fost paroh mulţi ani la această biserică. Clopotniţa a rămas ca semn în locul unde biserica „din Deal" a dăinuit peste 150 ani în serviciul credincioşilor din comună, la botezuri, cununii, înmormîntări. Biserica „din Deal" ar mai fi rezistat zeci şi zeci de ani, în slujba oamenilor, dacă ar fi fost reparată şi încadrată cu preot.

Demolarea acestei biserici atestă faptul că epoca demolatorilor nu a luat sfîrşit. Dacă cei din conducerea Bisericii Ortodoxe nu aveau nevoie de această biserică pentru cultul ortodox, de ce nu au restituit-o administraţiei Bisericii Greco-Catolice, care avea nevoie pentru creştinii greco-catolici din comună, căci biserica a fost iniţial a administraţiei greco-catolice. Biserica „din Deal" putea fi reparată de către administraţia greco-catolică, care să facă din această biserică un centru misionar de luptă împotriva activităţii sectelor existente din belşug în această comună. Au făcut mai bine că au demolat-o, lăsînd peste 1.800 cetăţeni fără biserică? O parte din aceşti creştini rămaşi fără biserică au fost de cult greco-catolic înainte de 1948. Aceşti conducători au lăsat biserica să se degradeze, după 1989, şi chiar după 1990, ca să se distrugă, ca să aibă motiv justificativ pentru demolare. În momentul demolării nu mai era la conducere N. Ceauşescu, nu-l mai pot învinui pe acesta. De ce au pus tîrnăcopul, securea şi toporul pe biserică, demolînd-o, luînd şi pietrele din fundaţie? Demolatorii nu au ţinut seamă că aici este un centru de secte, că lasă populaţia fără biserică, fără preot în partea locului.

A fost o răutate fără seamăn din partea celor ce au produs distrugerea acestei biserici. Cum se explică duşmănia faţă de această biserică creştină ortodoxă, fostă greco-catolică din partea unor ortodocşi, preoţi ortodocşi astăzi, dar care provin din mame de cult greco-catolic? Se comentează că o parte din banii proveniţi din comercializarea materialelor din demolare au fost investiţi la „Caritas" Cluj pentru înmulţire de 8 ori.

Biserica nu a fost demolată nici de turci, nici de unguri sau de pocăiţii din comună, ci de cei ce aveau datoria şi dreptul, conform cu indicaţiile d-lui *Al. Vlăduţescu*, de a se ocupa de repararea, încadrarea cu preot şi funcţionarea acestei biserici. Au rămas peste 1.800 creştini, foştii proprietari, fără lăcaş de cult. Se cere reparată această crimă morală, moral şi material, prin refacerea bisericii „din Deal" de către cei vinovaţi de demolare.

Banii încasaţi din vînzarea materialelor rezultate din demolare să fie depuşi pentru refacerea bisericii, iar cei în drept şi datori să se ocupe de această gravă şi spinoasă problemă la nivelul anului 1997.

Moldovan Augustin
Bucureşti, 28 august 1997

DREPT LA REPLICĂ

Replică la replică

În mod normal acestui gen de intrigării nu i se răspunde, motivat de oribilitatea genului şi fanatismul autorului, cu atît mai mult cu cît revista „22" îşi face în ultima vreme un obicei din defăimarea Bisericii Ortodoxe prin condeiul unor prestigioşi, dar vădit tendenţioşi, ca domnii Andreescu, Petrescu sau Cornea.

De ce o face, se ştie!... deşi normalitatea refuză să o accepte.

Nu trebuie să fii nici bigot şi nici prea religios ca să crezi într-un singur Dumnezeu al iubirii şi adevărului, care nu coincide cu atîtea secte, interese meschine şi orgolii prosteşti.

Sînt convins că nu veţi publica acest articol. Mi-aţi dovedit laşitatea şi oportunismul. Vă scriu pentru că există mai presus de aceste nimicuri o conştiinţă care mă îndeamnă să răspund acestui gen de „replici" grosolane ale tînărului student Alex. Brok din Alba Iulia, care, în afara vinii de a prolifera exagerări, este şi impertinent prin naivitatea tinereţii sale.

Din lupta pentru dezbinarea bisericii creştine face parte şi despărţirea Bisericii Greco-Catolice de Biserica Ortodoxă mamă. Ceea ce este incontestabil grav este „trădarea" care la vremea respectivă s-a făcut din oportunism şi teamă, într-un moment în care Biserica Catolică era deja stindardul inchiziţiei şi reformei.

Toleranţi şi înţelegători, ortodocşii au acceptat motivaţia salvării identităţii naţionale sub dominaţia străină ca să salveze onoarea unor rătăciţi. Aşa a fost şi cu Iuda la vremea lui, exemplul Bibliei având caracter sugestiv.

Dezlănţuirea furiei isterice împotriva ortodoxiei are scopuri mai mult sau mai puţin ascunse, ca toate acţiunile întreprinse de acest gen. Reuşind să compromită ideea creştină a iubirii adevărate, ceea ce a urmat a fost exacerbarea păcatului sub diferite forme, în care nu au lipsit: fariseismul, perversiunile ascunse, orgoliile şi delaţiunea.

Gravă în cazul de faţă este atitudinea unui tînăr din generaţia care va clădi viitorul şi în care ne-am pus toate speranţele.

Cu asemenea caractere nu se va realiza niciodată nimic bun, iar dorinţa unirii Bisericii universale va rămîne o amăgire ca multe altele. Poate din acest motiv se fac asemenea diversiuni care nu justifică cu nimic religiozitatea în sine şi nici exemplul lui Hristos, potrivnic acestor vehemenţe, admiţînd şi nerecunoaşterea lui ca Mîntuitorul cel adevărat de către mozaici.

Rămîne fără îndoială însă „un simbol" al indulgenţei, înţelepciunii şi dragostei faţă de aproapele nostru, care dărîmă orice ipoteze.

Cu profund regret,

arh. Liviu Niculiu
3 septembrie 1997

SCRISORI

Stimată doamnă redactor-şef,

Vă mulţumesc pentru publicarea scrisorii mele privitoare la politizarea toponimelor (fără titlu, *„22"*, nr. 37, p. 2). Textul a apărut cu două greşeli de tipar pe care vă rog să aveţi bunăvoinţa de a le rectifica. Naţionalitatea slavă a Germaniei, pe care am amintit-o, sînt **sorbii** (nu sîrbii) din zona Cottbus-Bautzen (Chosebuz-Budysin în limba lor), iar celebra specialitate a restaurantelor chineze şti se numeşte **raţă** (nu rasă) pechineză.

Cu distinsă stimă, al dv. fidel cititor,

Francisc László
Cluj, 18 sept. 1997

ANDREI CORNEA

Ofensivă a extremismului?

Multe ziare, cà de exemplu *Adevărul*, *Naţional*, dar şi posturi de televiziune, precum Antena 1, au dat o importanţă cu totul specială manifestărilor naţionaliste de la sfîrşitul săptămînii trecute de la Ţebea şi Cluj. Ideea generală a fost că naţionaliştii români, în special C. V. Tudor, Gh. Funar şi Adrian Păunescu, profitînd de presupusele mari erori ale actualei puteri, se află în plină ofensivă. Cum ar putea fi ea stopată? Convingînd puterea să refuze „şantajul UDMR şi PD", să renunţe la terapia de şoc şi să iasă din presupusa duplicitate morală. Altminteri, cum scria Cristian Tudor Popescu, România riscă să se arunce *„de pe culmile dezgustului în prăpastia extremismului"*.

Să cercetăm puţin soliditatea acestei teze, dar şi remediile propuse:

Mai întîi, este naţionalismul extremist românesc în plină ofensivă? Dacă privim dincolo de valul mediatic de care el se bucură şi de enorma sa agresivitate verbală, avem motive să ne îndoim:

La alegerile din 1992, PUNR, PRM şi PSM obţineau, împreună, cam 13–14% din voturi şi reprezentanţi în ambele camere ale Parlamentului. Patru ani mai tîrziu, în 1996, după o prezenţă efectivă sau mascată la guvernare şi mai multe scandaluri, ele obţineau nu mai mult de 13%, dar PSM nu mai avea reprezentanţi în Parlament. De asemenea, ponderea dintre PUNR şi PRM se modificase în favoarea ultimului. În sfîrşit, mai toate sondajele de opinie publicate în ultimele luni, arată un PRM ajuns la cca 8%, un PUNR obţinînd cu greu 3% şi un PSM sub acest prag. În total, ele ar obţine cel mult 14%, polarizarea în favoarea PRM accentuîndu-se. Să mai adăugăm că PUNR este divizat între o aripă mai moderată a lui Valeriu Tabără, preşedintele partidului, şi aripa extremistă a lui Gh. Funar, al cărui unic atu rămîne popularitatea de care continuă să se bucure în Cluj, unde, să ne amintim, în iunie 1996, a fost ales de la primul tur de scrutin.

Pe scurt, de şapte ani şi aflaţi fie la putere, fie în opoziţie, fie undeva „la mijloc", naţionalismul extremist, sau naţional-comunismul păstrează cam aceeaşi audienţă în electorat, vădind însă un fenomen de polarizare caracteristic şi altor mari curente de pe scena politică românească. Firește, se poate susţine că ceea ce a fost valabil pînă acum ar putea să nu mai fie şi în viitor şi se invocă, drept semnal, manifestările de la Ţebea sau Cluj. Numai că semnalul rămîne şi el anemic, dacă este judecat la rece:

La Ţebea, primul-ministru a fost huiduit de suporterii Vetrei Româneşti adunaţi din tot Ardealul, special în acest scop. Ce este anormal aici? Ion Iliescu era huiduit în numeroase pieţe publice în marile oraşe, ceea ce nu l-a împiedicat să fie de două ori ales preşedinte. Mai mult, cele mai mari şi mai ostile manifestaţii anti-iliesciene au avut loc între anii 1990–92, adică exact atunci cînd popularitatea sa era la zenit. Cît despre Cluj, acesta reprezintă un caz trist, dar singular: uităm mereu că Funar a fost reales primar din primul tur de scrutin în 1996. Ce este neobişnuit atunci să se strîngă în piaţă cîteva mii de oameni dintre cei cu mult mai mulţi care l-au votat? Cu alte cuvinte, dincolo de agitaţia mediatică, substanţa acestei „ofensive" a extremismului rămîne subţire.

Ceea ce cu adevărat mă îngrijorează este tocmai această agitaţie mediatică şi mai ales ceea ce ea pare că vrea să ne facă să credem. Într-adevăr, ne-am fi gîndit că cineva, preocupat cu adevărat de o eventuală ascensiune a extremismului naţionalist sau stîngist, ar trebui, pe de-o parte, să recomande presei un boicot mediatic al mişcărilor radicale, pe de altă parte, să le combată ideile şi să prezinte corect enorma lor nocivitate. Dar nu asta se întîmplă: „tribunii" neamului sînt invitaţi la un post de televiziune cu audienţă naţională şi, încă mult mai grav, se cere guvernului să-şi modifice politica în sensul dorit de extremişti (Este şi cam ceea ce a propus Teodor Meleşcanu, liderul ApR, în prima declaraţie politică importantă a noului partid.): ruperea relaţiilor cu UDMR şi PD, încetarea sau încetinirea politicii de lichidare a întreprinderilor falimentare. Cu alte cuvinte: în loc să fim sfătuiţi să rezistăm extremismului şi ideilor sale, e criticat guvernul că nu face concesii acestor idei.

Coaliţia cu UDMR şi faimoasele ordonanţe: de ce ar trebui întreruptă o alianţă care a adus imense beneficii pe plan extern, care a pus în practică tratatul cu Ungaria şi care, în sfîrşit, a mărit distanţa dintre o majoritate moderată şi o minoritate radicală din UDMR? Pentru stabilitatea vieţii sociale din România ar fi preferabilă apropierea dintre aceste două grupuri, ceea ce riscă să se întîmple, dacă UDMR ar fi eliminat sau ar ieşi din guvern?

Aş vrea apoi să-l întreb pe d-l Dumitru Tinu de ce consideră alianţa PNŢCD–PD o *„coaliţie contra naturii"* (*Adevărul*, 17.09.1997). În ceea ce priveşte atitudinea generală faţă de reformă nu există diferenţe semnificative dintre cele două partide; iar în ceea ce priveşte chestiunea restituirii pămîntului şi a caselor naţionalizate, mi se pare că cei doi parteneri de guvernare sînt nevoiţi să ajungă la un compromis benefic, pînă la urmă, şi pe care ziarul *Adevărul*, ostil radicalismului restaurationist al unora dintre ţărănişti, ar trebui să-l salute. Atunci despre ce „natură" vorbeşte editorialistul *Adevărului*? Nu cred că se referă la faptul că unii ar fi corupţi, iar ceilalţi inocenţi; un astfel de maniheism e greu de admis. Iar apoi, care ar fi coaliţia *„conformă cu natura"* ce ar trebui opusă acesteia de acum? Nu aflăm.

N-aş insista asupra acestei formule nefericite, dacă ea nu ar aparţine, mai ales sub forma „monstruoasa coaliţie", propagandei naţionaliste. C. V. Tudor califică în mod curent guvernul actual ca *„româno-maghiar"*, iar PD este socotit a fi un partid de *„alogeni"*. Să fie cumva reluate frînturi ale acestei ideologii şovine şi în presa de mare tiraj? Ar fi foarte grav şi complet neproductiv din punctul de vedere al rezistenţei la extremism.

Şi parcă tot reluînd asemenea frînturi de ideologie naţionalistă, guvernului i se cere să renunţe la unele măsuri economice recente, cum ar fi scăderea taxelor vamale pentru unele produse alimentare de import sau eliminarea procentului de 60% din banii obţinuţi din privatizare, alocat restructurării întreprinderilor. Reducerea taxelor la importuri face parte dintre acordurile de asociere la UE şi la CEFTA şi, pe lîngă faptul că duce (a şi dus deja) la ieftinirea unor produse de consum, precum carnea de pasăre sau lactatele, contribuie, prin crearea unei presiuni concurenţiale, la sporirea eficienţei agriculturii şi a industriei alimentare româneşti. A plînge pe umărul producătorilor români de lapte care introduc în preţ propria lor ineficienţă economică înseamnă a relua vechea teză naţionalistă a izolării, sub pretextul că „străinii distrug economia românească". De asemenea, vechiul sistem, prin care 60% din banii obţinuţi din privatizare reveneau întreprinderii pentru restructurare, s-a dovedit nu numai complet ineficient pentru privatizarea însăşi, dar nici nu a condus la restructurare. Eliminarea sa va încuraja privatizarea şi investiţiile străine; sau, cumva, tocmai de aceasta se tem cei ce reiau formula naţionalistă că „se vinde ţara străinilor" ce ar urmări să o transforme într-o „colonie"?

Teza mea este, aşadar, că, în măsura în care ne temem de ofensiva naţionalismului extremist, nu-i putem stopa eventualul progres îmbrăţişîndu-i, fie şi parţial sau edulcorat, ideile sau lozincile, ci, dimpotrivă, numai combătîndu-le cu fermitate. Prin sine însuşi, extremismul este destinat să rămînă minoritar, chiar marginal; atunci însă cînd presa de mare tiraj sau partide importante (precum PDSR, la noi, şi chiar ApR, pentru a nu mai vorbi despre personalităţi importante, afiliate opoziţiei) încep să cocheteze cu unele dintre ideile şi tezele sale, el capătă o disproporţionată credibilitate. Iar atunci cînd criticile vehemente pe care extremismul le aduce unei guvernări ce, în pofida tuturor greşelilor, rămîne profund reformistă şi europeană, capătă ecou în mediile politice şi mediatice „normale", societatea este grav infectată cu virusul radicalismului politic. În sine, nici manifestările, nici cuvintele lui Vadim, Funar sau Păunescu nu au multă valoare; dar atunci cînd tot mai multor oameni li se spune, pe toate canalele şi de către voci cu autoritate, că, deşi „tribunii" rămîn extremişti şi naţionalişti, au şi ei **cumva**, pe **undeva**, aşa, **într-o anumită măsură**, dreptate, fiindcă guvernul ar fi format din borfaşi, şantajişti, imorali, din vînzători de ţară şi că sîntem conduşi de o *„coaliţie contra naturii"*, ei bine, atunci într-adevăr ne găsim într-o mare primejdie.

George Soros în România

În perioada 23–25 septembrie 1997, George Soros, cunoscutul om de afaceri şi filantrop, fondator al *Fundaţiei pentru o Societate Deschisă*, va efectua o vizită în România. În noua sa structură, Fundaţia îşi propune continuarea programelor de succes şi va iniţia noi direcţii de acţiune adecvate necesităţilor etapei actuale de dezvoltare a societăţii româneşti. Cu ocazia vizitei sale, George Soros va avea o serie de întîlniri cu oficialităţi, cu personalităţi publice şi culturale.

Miercuri, 24 septembrie 1997, la ora 16.30, la Hotel Lido, George Soros va susţine o conferinţă de presă.

Pentru informaţii suplimentare, vă rugăm să contactaţi Fundaţia Soros la tel. 659.74.27, 659.13.21, fax 312.70.53, coordonator relaţii publice Ioana Ieronim, e-mail «ieronimi@buc.soros.ro».

PS pe scurt — Premierul Portugaliei a vizitat România

Premierul Portugaliei, Antonio Guterres, a declarat în cursul vizitei în România că intenţionează să ceară Comisiei Europene să-şi reaprecieze poziţia privind avizul dat României de începere a negocierilor pentru aderare la Uniunea Europeană. În urma discuţiilor purtate, premierii român şi portughez au decis înfiinţarea unei comisii mixte de afaceri şi a unui centru de informare pentru investitorii portughezi la Lisabona sau Porto, organisme care vor susţine cooperarea dintre cele două ţări. Antonio Guterres a prezentat Asociaţia Industrială Portugheză, asociaţie interesată de procesul de privatizare din ţara noastră.

Primul ministru român şi-a exprimat speranţa că investitorii portughezi vor fi atraşi de piaţa românească mai mult decît pînă acum, cînd investiţiile portugheze în România se cifrează doar la 248.000 USD.

PS pe scurt — Noul şef al Corpului de Control al Guvernului

Succesorul lui Valerian Stan în funcţia de şef al Corpului de Control al Guvernului este Titu Duţă, 43 de ani, jurist, între 1988–1993 procuror anchetator la Parchetul General – Biroul Anchete Speciale. Din 1993 a fost procuror criminalist al Parchetului de pe lîngă Tribunalul Municipiului Bucureşti. De la 1 iunie a.c., lucrează la Parchetul General, în cadrul Serviciului de Combatere a Corupţiei şi Crimei Organizate.

ILIE ŞERBĂNESCU

Privatizări pentru indexări sau pentru restructurări?

În stilul caracteristic din ultimul timp, de a reveni asupra propriilor decizii – ceea ce, din păcate, dă senzaţia de nehotărîre, neseriozitate şi harababură – Guvernul a modificat distribuirea, instituită nu demult de el însuşi, a sumelor obţinute din privatizări. În virtutea hotărîrii anterioare, se prelungea practic repartizarea stabilită de guvernul Văcăroiu, care reprezenta un exemplu tipic de ipocrizie, cu un scop greu însă de ascuns. 60% din fonduri se întorceau la dispoziţia cumpărătorului cu motivaţia folosirii în scopul nobil al susţinerii restructurării în perioada postprivatizare. De fapt, mobilul fusese, pe de o parte, de a permite privatizările prin demagogica metodă-hibrid MEBO (către salariaţi şi conducerea întreprinderii, care, evident, nu aveau bani pentru cumpărări), iar, pe de altă parte, pentru a ieftini achiziţionarea întreprinderilor oferite spre privatizare clientelei politice a puterii de atunci. Deci, după ce a reîntărit practic o asemenea distribuţie a fondurilor obţinute din privatizări – probabil în aceeaşi idee a facilitării privatizării prin indirecte reduceri de preţ şi a sprijinirii restructurării în etapa postprivatizare –, Guvernul actual a făcut, la scurt timp, o rocadă de 180 de grade, dar trimiţînd soluţia problemei din lac în puţ. 70% din fondurile obţinute din privatizări urmează să fie preluate la buget şi doar 10% s-ar mai întoarce la dispoziţia cumpărătorului pentru sprijinirea restructurării. Alte 10% ar urma să poată fi folosite pentru despăgubiri în contul creditelor restante şi numai 10% poate reţine FPS-ul, de două ori mai puţin decît în trecut, ceea ce înseamnă practic că aceste din urmă sume sînt destinate doar pentru întreţinerea instituţiei respective. FPS-ului, deşi acţionar în numele statului, i se refuză astfel orice alt rol decît cel de vînzător, nemaiavînd de fapt cu ce să sprijine eventualele restructurări prin redistribuiri în acest scop de fonduri obţinute din privatizări.

Prezumtivă ipotecă pe termen lung

Premierul Ciorbea a susţinut că modificarea a fost întreprinsă pentru că investitorii străini nu mai înţelegeau ce urmau să plătească şi ce să încaseze. Aceasta e o poveste cu cocoşul roşu, pentru că investitorii străini sau autohtoni nu puteau decît aplauda că 60 de procente din ceea ce plăteau urmau să le reintre în buzunare, chiar dacă pentru a promova retehnologizări în întreprinderea achiziţionată. Motivul real este că, sub presiunea teribilă a constrîngerilor bugetare, îndeosebi a neîncasărilor prevăzute de la întreprinderile de stat, Guvernul Ciorbea a găsit modalitatea de a nu scăpa caii în materie bugetară, înşfăcînd la dispoziţia sa încasările din privatizări. Că aceste fonduri nu vor fi folosite pentru a finanţa indexări de salarii şi alte cheltuieli de consum – cum s-a angajat verbal ministrul de Finanţe – este iarăşi o poveste cu cocoşul roşu, pentru că atunci cînd se dă din oala bugetului nu se mai ştie exact de unde s-a luat. Finanţarea unor cheltuieli curente – mai ales dacă este vorba de susţinerea populistă a unor creşteri de salarii – din fondurile obţinute din privatizări reprezintă o opţiune îngrijorătoare a Guvernului Ciorbea, pentru că este de natură mai mult să îngroape reforma, decît să o promoveze.

Reacţia prevalentă la această măsură a fost firească: Guvernul, s-a spus, sacrifică restructurarea pentru a-şi salva propria piele, în lipsă de alte resurse apelînd la fondurile din privatizări pentru a finanţa indexări de salarii cu care să fie amăgiţi oamenii. Amăgiţi, pentru că aceste creşteri de salarii nu au acoperire în sporuri ale productivităţii muncii

şi deci au un efect doar pasager, urmînd a fi, nu peste mult timp, anihilate de o nouă explozie a inflaţiei pe care, de fapt, o vor provoca. Politica a cîştigat din nou în lupta cu economia şi, încă şi mai grav, pe altarul unor interese politicianiste pe termen scurt este pusă o nouă ipotecă asupra dezvoltării economiei pe termen lung.

Totul în aceste susţineri este corect. Pentru că, evident, una este ca din resursele curente să nu poţi ajunge a aloca fonduri pentru investiţii pe termen lung şi alta este de a transforma nişte resurse care aparţin investiţiilor pe termen lung, cum este cazul sumelor obţinute din privatizarea activelor unor întreprinderi, în cheltuieli curente, de consum, care, odată făcute, duse sînt.

De ce vechea distribuţie nu a contribuit la retehnologizări

Totuşi nu este clar de ce anterioara împărţire a sumelor provenite din privatizări nu a şi contribuit măcar cu ceva în direcţia efectivei restructurări şi retehnologizări care constituia, cel puţin aparent, scopul însuşi al menţionatei repartizări. Este un fapt că restructurări în virtutea acestei repartizări nu s-au făcut. Majoritatea întreprinderilor privatizate prin MEBO sînt acum într-o stare tehnologică şi mai proastă decît în momentul privatizării, iar faptul că 60% din fondurile teoretic plătite li s-au întors la dispoziţie nu le-a folosit la nimic, în condiţiile în care nu au avut practic nici un ban real cu care să pornească pe noul drum. Într-o situaţie similară se găsesc şi întreprinderile privatizate clientelar din momentul în care morişca creditelor bancare acoperitoare a fost oprită.

Repartizarea fondurilor din privatizări nu pare deci să aibă o influenţă decisivă asupra promovării restructurării. Probabil, cel puţin la nivelul privatizărilor modeste de pînă acum, care nu au atins întreprinderi de anvergură. Astfel, nu are o valoare mai mult decît relativă nici interpretarea că, prin noua repartizare, adepţii folosirii în scopuri bugetare a fondurilor din privatizări au tranşat conturile în conflictul lor cu cei favorabili utilizării acestor fonduri numai şi numai pentru restructurări.

Unde se află cheia problemei...

Problema rămîne de fapt deschisă. Pentru că, în esenţă, restructurarea – care condiţionează şansele industriei româneşti în tot mai necruţătoarea competiţie internaţională şi care trebuie să devină o componentă de fond a activităţii economice tocmai prin privatizare – va fi promovată sau înmormîntată în dependenţă nu de distribuţia în sine a fondurilor obţinute, ci de decizia asupra unui alt element al procesului de privatizare. Este vorba de preţul reclamat în privatizări, în corelaţie cu clauzele contractuale cerute cumpărătorului pentru perioada imediat postprivatizare. Lucru de însemnătate evident hotărîtoare îndeosebi în privatizările mari, convenite prin negocieri directe cu investitori strategici.

Din punctul de vedere al interesului pe termen lung al industriei româneşti, important este să se obţină nu preţuri ridicate în privatizarea întreprinderilor, ci angajamentul cumpărătorului, convenit prin contractul de privatizare, ca, tocmai în schimbul unor preţuri mai mici la preluare, să aloce însă apoi sume însemnate pentru investiţii în retehnologizări în perioada postprivatizare. Cei ce au impus noua distribuire a sumelor obţinute din privatizări vor fi înmormîntat definitiv restructurarea doar din momentul în care, în virtutea noii reglementări, vor profita de ea, presînd pentru preţuri înalte, fără vreo preocupare pentru ce se va întîmpla după privatizare. A încasa cît mai mult din privatizări, iar după aceea potopul, este cea mai sigură modalitate de a nu promova restructurarea.

PS pe scurt – Modificarea Legii fondului funciar

După numeroase dispute între PNŢCD şi PD pe marginea proiectului de lege privind modificarea *Legii 18*, a fondului funciar, Senatul a aprobat pe data de 16 septembrie modificările propuse de majoritatea guvernamentală la amintita lege – cu 81 de voturi pentru, o abţinere şi un vot împotrivă. Opoziţia s-a retras de la vot. Noua lege prevede că reconstituirea dreptului de proprietate se va face în limita terenului disponibil, pînă la 50 de ha teren arabil, şi 30 de hectare de pădure. Urmează ca, printr-o lege ulterioară şi după inventarierea suprafeţelor disponibile, să se stabilească dimensiunea exactă a suprafeţelor care se vor restitui. Reamintim că actualul proiect de lege a trecut în Senat în urma unui compromis între PNŢCD şi PD. Promotorul actualei legi a fost senatorul PNŢCD Vasile Lupu.

PS pe scurt – Senatorul György Frunda se disculpă

Liderii partidelor de guvernămînt au acceptat, marţi, 16 septembrie, că scrisoarea trimisă de senatorul UDMR György Frunda, Consiliului Europei, *„nu corespunde textului publicat în ţară"*, după cum a declarat d-l Ion Diaconescu, preşedintele PNŢCD. Nu ar fi fost vorba despre un atac la adresa coaliţiei guvernamentale, ci despre o cerere de sprijin din partea forului european în favoarea guvernului, acuzat de anumite forţe naţionaliste de a fi cedat prea mult pretenţiilor UDMR-ului.

DAN PAVEL

Societatea civilă şi regrupările opoziţiei

Există semne convingătoare care contrazic prevestita moarte naturală a partidelor politice şi a mişcărilor de faţadă create de fosta putere. Secretul longevităţii lor este simplu. Partidele, societăţile şi asociaţiile naţionaliste au reuşit să-şi găsească sprijin în rîndul anumitor categorii ale populaţiei. Dovada? Recentele huiduieli ale moţilor de la Ţebea la adresa premierului Ciorbea. Iar manifestarea de la Cluj a fost ridicolă doar prin formă, însă conţinutul ei este îngrijorător. Chiar dacă victoria actualei puteri s-a bazat pe obţinerea unei covîrşitoare majorităţi în Transilvania şi în Bucureşti, nu trebuie să uităm că Funar a cîştigat anul trecut alegerile din capitala Transilvaniei din primul tur de scrutin. În acest moment, actuala putere a pierdut avantajul incontestabil pe care îl deţinea în Transilvania.

Nemulţumirea populaţiei ardelene este mai mare decît în alte zone ale ţării. La reacţiile negative faţă de sacrificiile reformei se adaugă şi starea de tensiune provocată de confuzia întreţinută cu privire la legitimitatea revendicărilor maghiarilor. Din pricina modului confuz în care se face la noi politica, oamenii nu mai sînt în stare să distingă între modul în care acţionează organizaţiile locale ale UDMR şi manifestările unor forţe necontrolate de către organizaţia maghiarilor (cum ar fi cele din Odorheiul Secuiesc sau iniţiativele pe cont propriu ale unui senator precum Czapo); iar naţionaliştii români speculează confuzia între punerea în aplicare a drepturilor firesti şi revendicările nefireşti ale minorităţii maghiare. Îngrijorarea naţionalistă se manifestă şi în anumite cercuri ale puterii (vezi poziţiile senatorului Pruteanu, dar şi faptul că partidul său, PNŢCD, nu îi retrage sprijinul).

La adunarea de la Cluj s-a anunţat posibilitatea constituirii Marii Alianţe Naţionale pentru Renaşterea Patriei. Trei cunoscuţi agitatori ultranaţionalişti (Gheorghe Funar, primarul Clujului, Adrian Păunescu, prim-vicepreşedintele PSM şi Corneliu Vadim Tudor, preşedintele partidului şi al publicaţiei cu acelaşi nume, *România Mare*, lider cu o constantă ascensiune în preferinţele opiniei publice) au lansat chemări către toate forţele opoziţiei parlamentare şi extraparlamentare. Partea cea mai remarcabilă a acestei chemări (reluată apoi de diferite

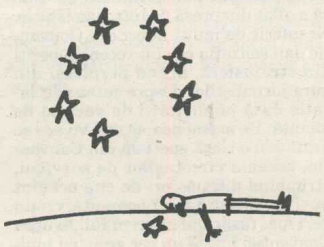

posturi de televiziune, dintre care se evidenţiază Antena 1, cea care în mod semnificativ nu a dat pe post nici o intervenţie din partea celor care îi contestau pe cei trei, ci numai „adeziuni") a fost apelul la societatea civilă.

Cu o săptămînă înaintea lor, Ion Iliescu lansa de la aceeaşi tribună, chipurile nonpartizană (Antena 1), chemarea către o nouă alianţă a partidelor politice şi asociaţiilor societăţilor civile. Fostul nomenclaturist şi preşedinte a menţionat explicit şi modelul unei asemenea alianţe: Convenţia Democrată din România. Viitorul politic al României depinde de noul echilibru de forţe pe cale de constituire, de eventualul succes în sînul societăţii civile al acestor anti-Convenţii. Mi-am expus în mai multe ocazii teoria mea cu privire la societatea civilă: ea nu este o realitate omogenă şi benefică, ci una complexă şi contradictorie, compusă din trei segmente – civic, noncivic şi anticivic. Segmentul noncivic al societăţii civile este alcătuit şi din asociaţii şi organizaţii mafiote (care nu sînt preocupate nici de drepturile omului, dar nici nu sînt un produs al statului), în timp ce segmentul anticivic este alcătuit din mişcări religioase fundamentaliste, societăţi şi asociaţii naţionaliste, grupuri de sataniști etc. Însă, chiar dacă noile presupuse largi alianţe vor încerca să mobilizeze o parte din aceste resurse, succesul unei asemenea întreprinderi rămîne sub semnul îndoielii, tocmai datorită profundei eterogenităţi a intereselor acesteia.

Reacţiile venite din partea PUNR, PDAR, MER, PAC, ApR, PUR, ba chiar şi din partea formaţiunilor neocomuniste şi a PDSR, indică diferende majore între toţi aceşti actori politici. Este greu de crezut că logica unei coaliţii atotcuprinzătoare a opoziţiei se va putea baza doar pe principii minimale, cum ar fi împotrivirea la actuala putere, naţionalismul acerb şi demagogia privind protecţia socială. Formula *„schimbarea schimbării"* nu are nici o legătură cu o dialectică de tipul negarea negaţiei, ci numai cu lipsa de cultură a semidoctului ex-preşedinte. Ideea de a schimba schimbarea a apărut prematur, întrucît schimbarea nu s-a produs, ci ea abia începe. La fel de aberantă este şi formula *„posttranziţia"*, pusă de consilierii prezidenţiali (despre care bănui că sînt politologi cu studiile neîncepute) în gura actualului preşedinte.

Zvîrcolirile opoziţiei trădează acelaşi nivel de incompetenţă al foştilor guvernanţi. Atunci cînd se aflau la putere, ei dispuneau de toate mijloacele instituţionale, de avantajele controlării vechilor structuri şi ale noilor resurse, numai că singurul lucru care i-a preocupat a fost îmbogăţirea. Strigătul lui Dumitraşcu (*„unde ne sînt miliardarii"*) indică însă cît de riguros acţionează clientelismul politic: îmbogăţiţii tranziţiei, care nu mai au nimic de cîştigat de pe urma pedeseriştilor, şi-au părăsit vechii patroni, iar toţi fidelii care gestionau resursele financiare şi mecanismele privatizării au fost înlăturaţi. Prin urmare, opoziţia are probleme în ceea priveşte toate cele trei elemente care susţin o acţiune politică partidică: baza socială, grupurile de interese, mesajul politic.

Cu toate acestea, nu este prima dată în istorie cînd cineva a pierdut puterea numai pentru că nu a ştiut ce să facă cu ea. Actualei puteri îi lipseşte claritatea, coerenţa, viteza şi eficienţa necesare înfăptuirii reformei, chiar dacă în mod indiscutabil nu îi lipseşte voinţa politică şi motivaţia morală. Concentrarea exclusivă asupra aspectelor executiv şi legislativ ale exercitării puterii dovedeşte o înţelegere încă rudimentară a politicului. Elita intelectuală nu sprijină reforma nici moral, nici tehnic. Lipseşte o viziune cu privire la lumea care se va instaura, iar opoziţia profită de orice neglijenţă. Ar fi o eroare fatală ca puterea să se bazeze doar pe incompetenţa opoziţiei. În vremuri nesigure, cîştigă doar cei care sînt favorizaţi de circumstanţe.

Robert Gillette, directorul postului Europa Liberă/Radio Libertatea, la Bucureşti

Cu prilejul reuniunii anuale a radiourilor ce emit în limba română, săptămîna trecută s-a aflat în România d-l Robert Gillette, directorul postului Europa Liberă/Radio Libertatea, însoţit de d-l Nestor Rateş, directorul Secţiei în limba română.

D-l Robert Gillette a inclus în programul său o întîlnire cu directorii mass-media, în dorinţa unui schimb de opinii referitor la ultimele evoluţii din ţara noastră, la probleme de presă şi nu în ultimul rînd la rolul actual al Europei Libere. Nici unul dintre participanţi nu a putut să-şi formuleze părerea, înainte de a evoca unicitatea salvatoare a Europei Libere în anii comunismului.

În prezent, Europa Liberă se ascultă mai puţin, explicaţia fiind legată nu numai de explozia informaţională de după decembrie '89, dar şi de faptul că Europa Liberă a avut parte de o adevărată cenzură, întrucît frecvenţa de emisie ce i-a fost „îngăduită" face dificilă ascultarea.

Radio Europa Liberă transmite zilnic ştiri şi programe pe teme de actualitate, în 23 de limbi, avînd o audienţă de 20 de milioane de ascultători săptămînal, în Europa Centrală şi fosta Uniune Sovietică. Radio Europa Liberă, unul dintre cele mai populare posturi de radio străine în această regiune, este o corporaţie unică de presă, finanţată de către Congresul SUA şi înregistrată ca organizaţie particulară non-profit.

Europa Liberă/Radio Libertatea are o reţea regională de 20 de birouri în 11 zone din Europa Centrală şi fosta Uniune Sovietică. Peste 1.000 de reporteri şi corespondenţi independenţi transmit ştiri locale şi realizează programe de actualitate în limbile următoarelor ţări: Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Bosnia, Bulgaria, Croaţia, Cehia, Estonia, Georgia, Kazahstan, Republica Kirghiză, Lituania, Letonia, Rusia, România, Serbia, Slovacia, Mongolia, Bashkiria, Tadjikistan, Turkmenia, Ucraina, Uzbekistan.

Mutarea postului de radio de la München la Praga, în 1995, a avut loc în urma deciziei preşedintelui Bill Clinton (iulie 1994), ca simbol al încrederii

Nestor Rateş alături de Robert Gillette în timpul întîlnirii cu ziariştii români la Bucureşti

acordate de către SUA schimbărilor democratice din Europa Centrală şi pentru reducerea costurilor de emisie. Congresul a aprobat această decizie în august 1994. Europa Liberă/Radio Libertatea şi-a redus personalul de la 1.100 la 420 de angajaţi în ultimii 3 ani. Mutarea la Praga a determinat o reducere a bugetului anual al postului de la 220 milioane dolari la 68 milioane dolari, menţinîndu-se totodată calitatea programelor şi durata de emisie.

DIN SUMARELE VIITOARE

- *Interviuri cu:* ***Ion Diaconescu****, preşedintele Camerei Deputaţilor,* ***Sorin Moisescu****, procuror general al României,* ***Alexandru Athanasiu****, ministrul Muncii şi Protecţiei Sociale,* ***Viorel Lis****, primarul Capitalei,* ***Eugen Uricaru****, vicepreşedinte al Uniunii Scriitorilor*
- ***Dan Perjovschi:*** *„Tel Aviv, Ierusalim şi Marea Moartă"*
- *Mese rotunde la GDS: „Bucureştiul şi reperele sacre – discuţie pe tema proiectului Catedrala Mîntuirii Neamului" şi „Accesul la dosarele Securităţii"*
- ***Lansare de carte: Virgil Nemoianu*** *– „Jocurile divinităţii";* ***Paul Miron*** *– „Ochean", „Lupul şi capra";* *prezintă* ***Nicolae Manolescu*** *şi* ***Mircea Anghelescu***
- ***Alexandru Olteanu:*** *„Zvonul – arma ideală în războiul politic"*
- ***Durnescu Ioan:*** *„Apel la competenţă"*

RADU CĂLIN CRISTEA

Cui prodest?

Ciorovăială continuă pe scena Convenţiei

De o bucată de vreme, Convenţia Democrată dă impresia unei ciudate suficienţe, avînd propria sa putere şi opoziţie, ba chiar şi cîţiva independenţi mai năzuroşi. CDR îşi descoperă dinamismul într-o exotică măcinare a forţelor sale interne, în pălmuiri morale, priviri piezişe şi chiar acuzaţii îngrozitoare. Aproape săptămînal mai aflăm că diferite figuri din CDR au încrucişat săbiile, în acelaşi duel cu final ambiguu: nu moare nimeni, competitorii părăsind în cele din urmă arena înfrînţi de oboseală sau plictis. D-l Ciumara îl ia peste picior pe d-l Spineanu, d-l Cataramă îl vituperează pe d-l Ciumara, d-l Vasile critică guvernul şi declară că FPS-ul face numai prostii, Alternativa României nu ezită să critice cam tot ce mişcă în executiv, Alianţa Civică are rezerve publice faţă de compromisurile pe care le-ar fi făcut CDR, d-l Stan zice că ar fi corupţie şi în Convenţie, d-l Ticu Dumitrescu e supărat pe d-nii Diaconescu, Galbeni şi Opriş, d-l Cerveni este, inevitabil, d-l Cerveni ş.a.m.d. Discret pînă la evanescenţă rămîne doar d-l Weber de la PER, stegarul ecologismului autohton. Ciorovăiala continuă de pe scena Convenţiei e însoţită de o scenografie de un baroc tîrziu, foarte tîrziu, prea tîrziu aş spune: mă refer, desigur, la întreaga cohortă de grupuscule primite sub acoperişul Convenţiei pe vremea cînd se intra fără bilet. La sînul Convenţiei moţăie încă în mod oficial PUD-ul, FER-ul, UDC-ul, „România Viitoare“ (mişcare), Sindicatul Politic „Fraternitatea“ (?), UMRL-ul (care, pe lîngă că dă semne intermitente de viaţă, mai e şi bicefal), Uniunea Naţională a Şomerilor. Tabloul de mai sus conţine cu siguranţă destule omisiuni, unele premeditate.

Panorama Convenţiei de astăzi şochează: ea seamănă, pe o parte, cu o armată ai cărei soldaţi par atraşi aproape exclusiv de sancţionarea greşelilor tactice ale partenerilor, făcînd aşadar abstracţie de ameninţarea vreunui inamic potenţial: pe de altă parte – brancardierii, infirmierele, experţii de la manutanţă, bucătarii, trompeţii, toboşarii etc. copleşesc numeric personalul în mod direct combativ. Mă opresc aici. Poţi fi tentat să savurezi pînă la nesaţ pitorescul acestei alianţe care, la urma urmelor, nici nu se abate strident de la un anume specific al evoluţiilor politice generale din România. Îţi piere însă pofta de glumă pentru că, totuşi, CDR a cîştigat alegerile parlamentare şi prezidenţiale, e cea mai puternică alianţă a momentului, fiind asociată cu însăşi noţiunea de putere. O putere de priceperea, voinţa şi inspiraţia căreia depinde ieşirea dintr-un labirint pe care mă tem că, deocamdată, înaintea tuturor, CDR îl parcurge cu o inocenţă periculoasă.

În '96, CDR a cîştigat pe greşeala adversarului

CDR a pierdut alegerile din '92 şi le-a cîştigat pe ultimele. S-a născut din spuma unei acute lipse de alternative la puterea de atunci, la conservatorism, la rigiditatea unor mentalităţi, la obrăznicia vechiului sistem. În marea ogradă a Convenţiei regretatul Corneliu Coposu primise cu o generozitate explicabilă la vremea respectivă cam tot ceea ce se putea găsi prin ţară în materie de radicalism anticomunist. Era un fel de altă rezistenţă eroică în munţi, în timp ce la şes comuniştii tenebroşi îşi făceau mendrele. Vreau să spun că nimeni nu gîndea în nuanţe. Curios era doar că, de astă dată, nici una din părţi nu se crampona de existenţa celeilalte. Avea să învingă, fără prea mari eforturi, şesul. Au urmat mai multe metamorfoze ale structurilor CDR, cu absorbţia unor partide, cu divorţul de numeroase altele, cu un anumit joc al asociaţiilor civice pe scala ierarhiilor, cu moartea lui Corneliu Coposu. Apare, cred, din ce în ce mai limpede, că marşul triumfal al CDR din toamna anului trecut s-a datorat sastisirii populaţiei de figurile şi efectele guvernării precedente, în speţă, de ceea ce ne-am obişnuit să numim „regimul Iliescu“. Lumea se săturase de gunoaie, de praf, de mizerie, de un climat politic îngheţat într-o mohoreală ce sufoca. Acest meci cîştigat de CDR, cum s-ar spune, mai mult pe greşeala adversarului, ar fi putut să însemne un capăt de mandat: creată pentru a pune cu botul pe labe forţe mai mult sau mai puţin asociabile cu întunericul comunist, CDR – în componenţa sa vizibil electorală – ar fi putut să iasă din scenă cu orgoliul unei misiuni încheiate fericit, lăsînd locul unei alte alianţe. Poate unei noi CDR – organizată de astă dată mult mai simplu, mai flexibilă, cu articulaţii adaptate la actul guvernării. Ceea ce nu s-a întîmplat însă, cu consecinţe din ce în ce mai stînjenitoare. Asociaţiile civice cer, pe bună dreptate, o întoarcere la izvoare, acolo unde, în faza sa romantică, CDR nu abdica de la principii morale, chiar cu riscul unor eşecuri politice. Viaţa în familie pare nesuferită pentru majoritarea partidelor din CDR, în al căror repertoriu polemic găsim numai trufandale, de la şfichiuiri ironice la sudalme. Vociferările opoziţiei pălesc în agresivitate şi suculenţă în faţa acestui *modus vivendi* marcat de iritări mocnite, de răutăţi trîntite în obraz, de intoleranţă. Cu o CDR secretîndu-şi propria opoziţie, una foarte vigilentă şi necruţătoare, spiritul corectiv al opoziţiei reale (Iliescu et comp.) devine futil. CDR a ajuns un sat fără stăpîn, cu un Ion Diaconescu veghind de la o venerabilă înălţime la viermuiala gălăgioasă de la sol. Nimeni nu poate opri această exultanţă a centrilor de putere din CDR. O probă recentă: în condiţiile în care d-l Abraham e destituit de premierul ţărănist Ciorbea, la recomandarea ministrului ţărănist Dejeu, conducerea ţărănistă susţine că a aflat din presă de întreaga istorie. Nesuferit de mulţi lideri din Convenţie dau senzaţia că sînt recent coborîţi din stratosferă, aflînd perplecşi din gura jurnaliştilor despre cutare declaraţie dată publicităţii de vecinul de alianţă. De asemenea, foarte vivace se arată a fi o clasă specială din Convenţie, aceea a cîrcotaşilor de serviciu, strîmbînd din nas ori de cîte ori sînt puşi în situaţia de a comenta vreun gest mai răsărit al guvernului. Asupra Convenţiei apasă un cer greu, cu multe nebulozităţi, cu tunete şi fulgere pe care personajele cele mai cunoscute ale acestei alianţe şi le repartizează în capete cu un firesc stupefiant. Totul – într-un haos desvîrşit, cu un Cerveni aflat simultan în fruntea mai multor partide, cu un Ticu Dumitrescu bănuindu-l de securitisme pe Diaconescu, cu un Stan acuzînd conducerea CDR că n-ar fi străină de corupţie, cu un Quintus sîciind UDMR-ul pe tema plăcuţelor bilingve, cu un Dejeu propagator al unor idei de tristă amintire (una nu neapărat de sorginte comunistă), cu un Spineanu tratat ca un doctorand studios ce nu trebuie tulburat din lecturi, cu un Dobrescu strecurînd pe sub preş chestiunea lui *„restitutio in integrum“* în pofida unor angajamente electorale contrare, cu un Cataramă în care toată suflarea Convenţiei îşi deversează resursele de obidă, cu un PD ce mai mult exasperează, cu o UDMR agreată mai mult de ochii Europei şi bombănită pe la toate colţurile etc. Economia scîrţîie din toate încheieturile, d-l Ciorbea îl asigură însă pe Patriarh că vor fi găsite miile de miliarde necesare ridicării celei mai mari catedrale ortodoxe de pe glob. În CDR (mai ales în PNŢCD) lipsa de loialitate faţă de politica propriului partid a cunoscut în ultimul timp prea multe exemple pentru a mai insista. Loialitate însemnînd respectarea unei linii politice, a sistemului de alianţe, a concesiilor inevitabile şi, *horribile dictu*, a disciplinei de partid.

O Convenţie rapid limpezită poate fi salvată

A sosit, poate, vremea unei analize oneste a oportunităţii existenţei CDR în actuala ei compoziţie. O compoziţie ale cărei principale elemente intră spontan în reacţii negative. Criza de identitate a Convenţiei este, fără îndoială, alimentată şi de reacţia foarte palidă a opoziţiei. Umilinţele încasate de Iliescu şi ai săi pot însemna o capcană în care se cade uşor. Ar fi de aşteptat ca preşedintele Constantinescu – fost lider al acestei alianţe şi învingător în alegeri pe listele CDR – să încerce să adune de pe coclauri o turmă de oi rătăcită în masă. Şeful statului, al cărui parcurs de pînă acum a fost aproape fără cusur în plan diplomatic, s-ar cuveni să mediteze chiar la relaţiile sale, mai mult sau mai puţin publice, cu liderii CDR, cu conducerea ţărănistă în primul rînd. O influenţă prea mare a d-lui Constantinescu asupra CDR poate fi costisitoare şi există unele indicii că la umbra Cotroceniului multe personaje din CDR îşi petrec o siestă plăcută, dezmorţindu-şi altfel alene musculatura. E adevărat că d-l Constantinescu a dat cîteva semne că ar fi îngrijorat de nătîngismele unor gesturi ale celor din CDR. A avut şi puţin răgaz pentru o analiză severă a situaţiei din Convenţie în condiţiile în care a părut atras pînă acum mai ales de relaţiile externe ale României. Firesc, mai e destul timp pînă la viitoarele alegeri, fie ele şi anticipate. Cînd va veni sorocul, d-l Constantinescu va fi în mod logic constrîns să caute un sprijin politic pe măsura năzuinţelor sale, mai ales că, după cîţiva ani de înăsprire a vieţii, s-ar putea ca electoratul să nu-l întrebe cum stăm cu trilateralele cu vecinii, ci de ce s-au scumpit laptele şi pîinea. Pentru a căuta un exemplu ilustru – Bush, marele cîştigător al războiului din Golf, a fost învins tocmai pentru că i s-a reproşat o preocupare exagerată pentru politica externă, în dauna aplecării spre şomaj, inflaţie, protecţie socială etc. Cronicizarea actualei stări de fapt din CDR l-ar putea aşadar pune şi pe d-l Constantinescu într-o situaţie incomodă pentru destinul său politic. O Convenţie cît mai rapid limpezită poate fi salvată, ceea ce n-ar mai fi cazul cu o CDR agonizînd în formatul actual, eventual pulverizîndu-se în preajma viitoarelor alegeri. Timpul irosit în ciondăneli mărunte costă deja enorm. Cred că în primul rînd conducerea CDR ar trebui să reflecteze la itinerariul său politic, alegîndu-şi o cale adecvată actualei sale meniri şi evitînd astfel riscul iminent de a se pierde în propriul decor.

(Subtitlurile aparţin redacţiei.)

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista "22" achitînd la redacţie (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile deschise la **Banca Comercială Ion Ţiriac S.A. Bucureşti, Str. Doamnei nr. 12**:
(pentru **dolari** în contul 4024009230,
pentru **mărci** în contul 4024009231,
pentru **franci francezi** în contul 4024009235,
pentru **lire sterline** în contul 4024009232,
pentru **franci elveţieni** în contul 4024009233,
pentru **lire italiene** în contul 4024009234) sau (pentru orice fel de valută) trimiţînd un cec (**money order**) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, Bucureşti, România.

Pentru a nu se reţine un comision foarte mare de către bănci, rugăm abonaţii cărora le stă în putinţă acest lucru ca plăţile care se fac prin CEC (nu virament) să se facă prin CEC-uri plătibile în SUA şi exprimate în dolari SUA sau prin CEC-uri exprimate în mărci germane şi plătibile în Germania.

	1 an	6 luni	3 luni
– Europa occidentală:	80 $ 140 DM 500 FF 140.000 LIT 56 £ 100 CHF	40 $ 70 DM 250 FF 70.000 LIT 28 £ 50 CHF	20 $ 35 DM 125 FF 35.000 LIT 14 £ 25 CHF
– Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 $	20 $	10 $
– Israel	60 $	30 $	15 $
– SUA, Japonia, Australia:	100 $	50 $	25 $

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista "22" anunţă exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizaţi de redacţie (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

ASCULTĂ BBC
PROGRAMUL INTEGRAL
ÎN BUCUREŞTI LA
UNIPLUS Radio
69.8

ACCENTE

MARIUS BÂZU

„Arheologie" politică

Toată lumea e de acord: hăţişurile politicii româneşti actuale sînt greu de pătruns. O cale de a aduce mai multă lumină se bazează pe constatarea că unele dintre acţiunile actuale ale politicienilor îşi au rădăcina în cele întîmplate în anii din urmă. De aceea, cred că n-ar fi lipsită de interes o încercare de „arheologie" politică, bazată pe următoarele principii:

– „săpăturile" se vor efectua nu în spaţiu, ci în timp, pe „verticala" actualei perioade, de început de septembrie;

– tehnica va fi cea a înlăturării succesive a „straturilor": vom urmări mai întîi ce s-a întîmplat în '96, apoi în '95 ş.a.m.d.;

– instrumentul de lucru îl va reprezenta în principal colecţia revistei „22", completată şi de alte surse.

Rezultatele le puteţi urmări în continuare.

Acum un an, în 1996, totul era subordonat campaniei electorale. Cap de afiş: presupusul interviu „american" al candidatului CDR Emil Constantinescu. Candidatul PDSR Ion Iliescu încerca să-şi anihileze cel mai periculos adversar încă din debutul campaniei. Acum, e clar că atacul a pornit prea devreme (o greşeală tactică a şefului campaniei, actualul purtător de cuvînt al Alianţei pentru România, Iosif Boda!), lăsînd loc pentru explicaţiile lui Emil Constantinescu (de notat că directorul campaniei sale electorale era, la acea oră, Valerian Stan!). Cît despre subiectul atacului, în contextul prezenţei *normale* a MS Regelui Mihai, în acest an, în România, toată acea controversă pare îndepărtată şi *anormală* (cum şi era!). Un alt subiect de interes: la 28 august, Ion Iliescu îşi lansează candidatura la al treilea mandat de preşedinte, fiind vehement contestat de CDR şi nu numai, ceea ce arată că în conştiinţa publică Ion Iliescu avea în acel moment şansele cele mai mari... Tot acum, Remus Opriş este numit directorul campaniei electorale a CDR (**amănunt** prea repede uitat!). Un post extrem de riscant, dar, iată, terminat cu victoria CDR.

Acum doi ani, în 1995, viaţa politică era calmă. Atît de calmă, încît cel mai important eveniment era deschiderea festivalului „Enescu", prin concertul dirijat de lordul Menuhin. Dar şi aici politicul se infiltrase: cuvîntul rostit de ilustrul dirijor a fost cenzurat complet de TVR, care, pur şi simplu, a început transmisia un pic mai tîrziu (spre deosebire de Radio). Şi asta pentru că lordul Menuhin a vorbit despre opţiunile monarhiste ale lui Enescu şi a menţionat prezenţa în sală a principesei Margareta. TVR a transmis, însă, „spectacolul" oferit în final de preşedintele (de atunci) Ion Iliescu, care s-a suit pe scenă şi i-a ridicat mîna, ca la box, oaspetelui străin. Am scăpat de acel preşedinte. Să sperăm că nu vom mai avea parte nici de acea TVR!

Acum trei ani, în 1994, începeau discuţiile privind intrarea în guvern a PUNR, PRM şi PSM. Culmea e că acest lucru se întîmpla aproape simultan cu arestarea lui Ion Stoica, prin care se consfinţea „căderea" Caritasului, escrocherie în care PUNR fusese puternic implicat. În acelaşi timp, într-o încercare de a păcăli străinătatea, contrabalansînd cooptarea PUNR la guvernare, ministrul de Externe Teodor Meleşcanu făcea o vizită la Budapesta, iniţiind, chipurile, deblocarea negocierilor privind tratatul cu Ungaria. Acum ştim că intrarea PUNR în guvern urma să aibă un impact internaţional negativ pronunţat, iar tratatul cu Ungaria va fi semnat abia peste doi ani, doar din motive electorale.

Acum patru ani, în 1993, avea loc, pe 6 septembrie, dezbaterea parlamentară privind dezvăluirile generalului Florică. Un fiasco, pentru că majoritatea parlamentară de atunci (PDSR, PUNR, PRM, PSM) a bruiat lucrările, împiedicînd o desfăşurare normală a şedinţei. Dezamăgire pentru cei care sperau într-o stopare a corupţiei. Mai ales că marile afaceri abia aveau să urmeze.

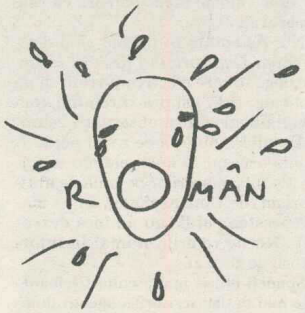

Acum cinci ani, în 1992, tot alegerile erau evenimentul zilei: înscrierea candidaţilor la prezidenţiale. Candidatul independent Viorel Sălăgean îşi anunţa retragerea din cursă, nereuşind să strîngă cele 100.000 de semnături. Domnia sa urma să-şi înceapă călătoria trans-partidică: PUNR, PDSR, ApR... Preşedintele de atunci al PUNR, Gheorghe Funar, se înscria cu brio şi declara că va cîştiga din primul tur, întrucît are deja 10 milioane de voturi. Nici măcar n-a intrat în turul al doilea. O „mică" eroare de apreciere!

Acum şase ani, în 1991, URSS se făcea bucăţi: zilnic apărea cîte o nouă republică independentă. Printre ele, Republica Moldova. Comentatorii politici autohtoni se întreceau în preziceri privind numărul de luni peste care unirea cu România se va produce. N-a fost să fie!...

În fine, **acum şapte ani, în 1990**, între 7 şi 9 septembrie avea în loc la Braşov „Întîlnirea rezistenţei române". Printre participanţi, Miron Cozma (!!). Prezenţă extrem de controversată şi justificată prin greva minerilor din 1977. Mai lipsea Ilie Verdeţ! Cu acea ocazie a avut loc mediatizata îmbrăţişare Marian Munteanu–Miron Cozma. Cei doi urmau să aibă în continuare traiectorii diferite. Unul – într-un oarecare anonimat, celălalt – la conducerea unei noi mineriade şi apoi, mult mai tîrziu, după noiembrie 1996, acolo unde îi era locul...

Cred că acest exerciţiu „arheologic" îşi are rostul lui. Cînd îi privim pe politicienii de azi, e bine să ne amintim ce au făcut ei *ieri*, mai ales că pentru asta, dincolo de memoria noastră, există surse sigure: **faptele** lor sînt consemnate în presă (mă refer la fapte, nu la comentarii despre fapte!). Pentru *alaltăieri*, „adevărul" va putea fi cunoscut abia după deschiderea arhivelor comuniste. Dar va fi „adevărul" **acelor** arhive!

ACCENTE

VIRGIL RAŢIU

După momentul istoric de la Bistriţa

Pe parcursul celor patru zile, cît au poposit Majestăţile Lor Regele Mihai I şi Regina Ana în judeţul Bistriţa-Năsăud, nu s-au făcut auzite în public voci care să le conteste prezenţa. În schimb, cu trei zile înainte de **masa rotundă** care a avut ca punct central de discuţie actul de la 23 august 1944, transmisă în direct de Televiziune şi Radio în toată ţara, la care pentru prima oară a luat parte Regele Mihai I, alături de istorici de marcă ai zilelor noastre, cotidianul local *Răsunetul* (fostul oficios al PCR) şi-a deschis paginile unui şir fără sfîrşit de invective la adresa monarhiei, în general, şi a Regelui, în special. După încheierea **momentului istoric** de la Bistriţa, astfel de atitudini ostile, încărcate de venin, dublate de un bagaj manipulat de cunoştinţe istorice, au fost difuzate spre lectură cîtorva mii de cititori. Interjecţiile, expresiile (uzate din '90 încoace) au transformat ziarul într-o scenă de război declarat. În forma lor, adesea incoerentă, sînt imposibil de reprodus. („Articolele" despre care vorbesc, în parte, nici nu sînt semnate, deşi stilul şi modul autorilor de a-şi „mînca gîndurile" sînt uşor recognoscibile.)

Înverşunarea lor, în căznirea de a inventa „metafore" maligne, ne determină să ne întrebăm dacă nu cumva există un plan general secret de revenire a României la fostele structuri comuniste? Pentru că prea mult sîrg se depune pentru o cauză încă insuficient decriptată de specialiştii istoriei!

Nu ne îndoim de faptul că există printre cititorii locali şi persoane care să aprecieze oferta publicistică a ziarului amintit. Dar restul cititorilor?... Probabil în calculul „răsunetiştilor" această a doua categorie de cititori încă mai poate fi „lucrată", „ascuţită", „şlefuită", precum deunăzi „omul nou".

Indiscutabil, din prima categorie fac parte acele persoane care au rămas fidele, deliberat sau nu, fostului regim comunist. Această categorie funcţională are mai multe niveluri sociale şi profesionale: pensionari nostalgici (unii agresivi, unii comozi), profesori plafonaţi, educatoare ale căror brigăzi artistice de agitaţie din care făceau parte au dispărut, muncitori ranchiunoşi, debusolaţi în starea lor de nici meşter, nici ţăran (şi asta este o profesie), militari în rezervă sau activi, cu şoldurile roase de aceeaşi centură cu **cataramă**, à la Stalin, ziarişti îmbrăcaţi în uniforma lui „Ştefan Gheorghiu", elevi corigenţi la istorie şi la cei „şapte ani de-acasă", patroane care în '90 au pus mîna pe o serie de spaţii comerciale cu sprijinul ştim noi cui (activişti, securişti), agricultori care acum nu mai au de unde să fure „pentru iarnă" produsele pentru care „s-au spetit în comun cu alţii", miliţieni (doar majoritatea poliţiştilor a schimbat numai uniforma) ş.a.m.d.

Un judeţ de oameni trebuie privit şi prin prisma acestor oameni. Iată un adevăr. Iar cotidianul cu pricina îi ştie, le este fidel şi le alimentează handicapurile. Dar cîtă vitregie revarsă această „mamă" peste fiii ei rămaşi cu studiul la manualele de istorie şi filozofie din 1953!

După modul cum se desfăşoară întreagă această campanie de presă, pe aceeaşi temă, s-ar putea imagina că se execută întocmai o comandă de sorginte KGB. (Să nu ne iluzionăm că România a scăpat de „forajele" moscovite! Vai, încă nu!) Dar de ce această campanie ar face valuri tocmai la Bistriţa? Se poate crede că există un anume sprijin local? De ce aici, de ce în acest judeţ, unul dintre cele mai mici din ţară, şi a cărui situaţie economică nu-i chiar înfloritoare? Sau poate tocmai aici s-ar afla explicaţia. Ori, poate, tocmai aceasta este explicaţia, şi într-un sens, şi în altul.

ANTET CARTEA CARE TE CITEŞTE!

URMĂTORUL RĂZBOI MONDIAL
de Caspar Weinberger (fost consilier al Casei Albe pe probleme de apărare.); Peter Schweizer.
Prefaţă de MARGARET THATCHER.

Scenarii:
1. China vs. Coreea de Sud
2. Iran vs. Arabia Saudită
3. Japonia vs. Australia
4. Rusia vs. Polonia
5. Mexic vs. S.U.A.

• Vor reuşi Statele Unite să-şi păstreze statutul de superputere mondială?
• Vor reuşi Statele Unite să dezamorseze aceste conflicte?
• Cu ce preţ?

STALIN – VIAŢA PRIVATĂ,
de Lilly Marcou

„Timp de patruzeci de ani, perioada Stalin a fost etichetată: *Crime, Eroare, Teroare.*
S-a omis însă să se adauge entuziasmul, spiritul de sacrificiu, speranţa ce animau poporul în această perioadă.

Pentru popoarele Uniunii Sovietice epoca stalinistă a fost purtătoare de mândrie şi glorie naţională."
Lilly Marcou

• O carte despre Omul Stalin.

Editura ANTET
Adresa redacţiei: str. Miron Costin nr.9A; Bucureşti; Tel: 6175332
Comenzi la : O.P. 22 C.P. 285

Situaţia arhivelor SRI

Interviu cu MIRCEA GHEORDUNESCU, adjunct al directorului SRI

Domnule Mircea Gheordunescu, care este, în acest moment, situaţia dosarelor Securităţii pe care SRI-ul le-a preluat?

Vă pot spune foarte deschis că, încă, nu avem o situaţie completă a arhivelor Serviciului Român de Informaţii, în care se găsesc şi faimoasele dosare despre care se vorbeşte. Din momentul în care am fost desemnat în această funcţie şi, mai ales din momentul în care a fost desemnat domnul director Costin Georgescu, vă pot spune cu toată certitudinea că nu s-au petrecut fapte de natură să pună sub semnul întrebării modul lor de conservare, modul de acces şi alte aspecte tehnice.

Totuşi, aţi preluat un corp de dosare.

Exact. Din punct de vedere, al depozitării şi al modului în care sînt păstrate, vă voi spune că se află în cele mai bune condiţiuni, dar sîntem şi noi în faza de cercetare: trebuie să vedem ce s-a întîmplat în perioada '90–'97 şi, mai ales, în perioada '90–'92–'93, care se pare că este ceva mai nebuloasă. Trebuie să vedem efectiv cine a avut acces la aceste dosare, la arhive, cine a trecut pe acolo, cine a avut posibilitatea să le consulte. În momentul în care vom avea o astfel de situaţie exactă, sîntem absolut deschişi să dăm publicităţii cele constatate.

Dosarele sînt depozitate după un anume criteriu?

Sigur. Ele sînt clasificate după mai multe criterii. Sînt aşa numitele dosare de caz, de proces, cum ar fi dosarul PNŢ, dosarul Maniu ş.a.m.d. Sînt dosare de urmărire penală, dintre care o parte se află la Ministerul de Justiţie, sînt arhive cu acte normative, cu acte administrative ş.a.m.d. Deci există o clasificare. Mai sînt încă vreo cîţiva kilometri de arhivă care urmează să fie clasificată. Procesul de clasificare se desfăşoară în continuare, numai că el este anevoios, pentru că tot personalul arhivei se rezumă la circa 30 de persoane. Ceea ce este puţin, pentru volumul de muncă.

Acum, cînd s-a repus pe tapet problema accesului la dosare, s-a formulat din nou suspiciunea că în intervalul '90–'97 s-a intervenit în aceste dosare: unele au dispărut, altele ar fi putut fi contrafăcute. Ce ne puteţi spune despre această chestiune?

Această problemă a contrafacerii unor dosare, eu nu cred că are baze reale. Cît priveşte chestiunea dispariţiei şi a pierderii unor dosare, unele indicii sînt. În primul rînd, dosarele care se aflau în seifurile personale ale ofiţerilor, din acestea, o mare parte a dispărut chiar în zilele revoluţiei sau în perioada mineriadelor. Deci, este vorba de acele dosare care nu se aflau încă în arhivă. De asemenea, se pare, şi aici trebuie să vă spun că trebuie să mai cercetăm faptul, că anumite persoane au avut acces la aceste dosare pe căi mai mult sau mai puţin legale.

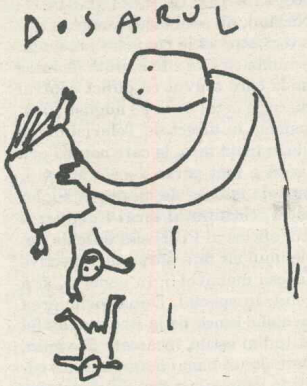

***Cartea Albă a Securităţii* a însemnat că domnul Pelin, care s-a ocupat de editare, a avut acces la aceste dosare.**

A avut aprobarea, în acel moment, a conducerii Serviciului Român de Informaţii.

Din punctul dumneavoastră de vedere, acele volume care au apărut au rezolvat problema care frămînta societatea, legat de accesul la dosarele Securităţii?

Nu cred. Poate constitui o bază de plecare, o premisă de lucru, dar cred că acele volume au fost alcătuite numai din frînturi disparate. Abordarea nu s-a făcut dintr-un punct de vedere global şi cu o viziune sistemică. Tocmai de aceea cred că un colectiv alcătuit din specialişti, istorici, arhivişti ar trebui să poată să-şi formuleze o părere mai autorizată.

Cu alte cuvinte, nu veţi continua să lucraţi în stilul de dinainte pentru scoaterea altor volume asemănătoare cu cele deja apărute.

Nu. Aşteptăm în primul rînd definitivarea *Legii privind accesul la arhive*, lege în care efectiv nu vrem să ne implicăm, însă asupra căreia ne vom formula doar cîteva observaţii tehnice. De pildă, pînă la ce nivel poate fi permis accesul la dosarele, de exemplu, ale informatorilor pe linie de antiterorism, de contraspionaj, în ce măsură acestea pot fi sau nu încă dezvăluite. Nu ne referim numai la informatorii de zi cu zi.

Spuneţi-mi, se mai ascultă telefoanele, se mai desfac scrisorile, agenţii dumneavoastră mai filează oameni?

În mod sigur, Serviciul Român de Informaţii, care este singurul abilitat cu interceptarea legală a telefoanelor, o face numai pe bază de mandat şi, de altfel, Comisia de Control a Parlamentului cred că s-a convins de veridicitatea acestor afirmaţii. Din păcate, însă, există o mare vulnerabilitate a sistemului acesta de telecomunicaţii şi interceptările pot fi făcute chiar de către persoane particulare. Chiar am avut nişte cazuri pe care le vom face publice în curînd.

Cum colaboraţi cu subalternii dumneavoastră care au lucrat pentru fosta Securitate şi după aceea pentru SRI?

În primul rînd, vreau să vă spun că peste 70% din ofiţerii Serviciului Român de Informaţii provin după '90, şi din aceştia majoritatea provin după '92. Deci sînt încă foarte puţini rămaşi din vechea Securitate şi deocamdată despre majoritatea dintre ei pot să vă spun că sînt profesionişti care îşi fac datoria şi care nu au *parti-pris*-uri de care pot fi acuzaţi.

A consemnat RODICA PALADE

● Cronologie SRI ● Cronologie SRI ● Cronologie SRI ●

Încă de la începutul anului 1990, diferite grupuri din cadrul FSN încep să fie preocupate de preluarea conducerii serviciilor de informaţii. A existat, pe de o parte, grupul format din Gelu Voican Voiculescu şi generalii Nicolae Doicaru şi Mihai Caraman, care a încercat să înlocuiască fosta Securitate cu un Consiliu pentru Siguranţa Statului. Pe de altă parte, acest grup s-a confruntat cu tandemul Virgil Măgureanu-Mihai Stan, care a elaborat proiectul Serviciului Român de Informaţii.

După evenimentele sîngeroase de la Tîrgu Mureş, la 26 martie 1990, preşedintele Ion Iliescu promulga Decretul-lege nr. 181 privind înfiinţarea SRI, acest act stipulînd că noul serviciu urma să fie subordonat direct preşedintelui, în timp ce CPUN ar fi avut un control limitat. Virgil Măgureanu este numit director al SRI.

Primul raport SRI este prezentat în faţa Parlamentului la data de 22 noiembrie 1990, cînd Virgil Măgureanu face publice unele date de interes public: pînă la 22 decembrie 1989, Departamentul Securităţii Statului (DSS) cuprindea 14.250 cadre militare (8.159 ofiţeri şi 984 personal civil). Din totalul personalului DSS, pînă la data prezentării raportului, 2.769 au fost trecuţi în rezervă, 2.896 au fost preluaţi de Ministerul de Interne şi 449 de către Ministerul Apărării.

Cel dintîi scandal public în care este implicat SRI izbucneşte în mai 1991, cînd mai multe sute de kilograme de documente ale SRI şi fostei Securităţi sînt găsite într-o rîpă la Berevoieşti, judeţul Prahova. Printre aceste documente se găseau şi unele care aparţineau partidelor de opoziţie. Conform declaraţiilor lui Virgil Măgureanu, după Berevoieşti, între iunie–august 1991 are loc o schimbare a circa 30% din personalul SRI. Despre „defecţiunea" de la Berevoieşti, directorul SRI va declara în martie 1995: „Acest episod a însemnat pentru noi o crasă lipsă de profesionalism a celor care au încercat să se debaraseze de rămăşiţele unor documente care erau, totuşi, foarte concludente pentru un anume gen de activitate. Şi debarasarea aceasta s-a făcut în pofida legii, fără cunoaşterea acestui lucru de către directorul SRI şi cu o neglijenţă condamnabilă faţă de prezervarea secretului".

La 24 februarie 1992 este adoptată Legea nr. 14, privind organizarea SRI. *Legea prevede că SRI este* „organul de stat specializat în domeniul informaţiilor privitoare la siguranţa naţională a României, parte componentă a sistemului naţional de apărare, activitatea sa fiind organizată şi coordonată de Consiliul Suprem de Apărare a Ţării". *SRI trece sub controlul Parlamentului.*

Dintre principalele cazuri în care au fost implicaţi înalţi responsabili SRI menţionăm:

● Martie 1994 – sînt schimbaţi din funcţie şefii Direcţiei de protecţie a SRI, coloneii Maravela şi Jugănaru, pentru pretinse dezvăluiri de informaţii săptămînalului România Mare.

● La 17 martie 1994, preşedintele Ion Iliescu semnează eliberarea din funcţie a consilierului prezidenţial Marin Pancea, secretar al Consiliului Suprem de Apărare a Ţării. Pancea fusese acuzat în presă de spionaj în favoarea serviciilor secrete franceze şi KGB.

● În aprilie 1994, şeful diviziei „A" (responsabilă pentru apărarea Constituţiei), colonel Traian Ciceo, îşi înaintează demisia, după ce, aparent, unele documente strict confidenţiale despre partidele politice şi unele grupări extremiste din România au dispărut prin neglijenţa unor ofiţeri inferiori.

● Tot în 1994, la 7 iunie, şeful Diviziei de contrainformaţii, general-maior Gheorghe Diaconescu, este trecut în rezervă, sub motivul oficial de a nu fi întrunit calităţile profesionale cerute de postul pe care îl deţinea. Neoficial, Diaconescu se pare că nu a reuşit să demaşte reţeaua de spionaj din care făcea parte generalul Pancea şi, în plus, ar fi făcut imprudenţa de a-şi fi urmărit propriul şef, pe Virgil Măgureanu.

● O zi mai tîrziu, tot prin decret prezidenţial, general-maior Dumitru Cristea este eliberat din funcţia de adjunct al directorului SRI. Cristea a trebuit să demisioneze din cauza comportamentului său neprincipial. Presa a scris că Virgil Măgureanu a inventat „afacerea Cristea" pentru a distrage atenţia de la cazul mult mai important al generalului Diaconescu.

● În martie 1995, ofiţerul Chirilă este îndepărtat din structurile SRI deoarece şi-a depăşit atribuţiunile în instrumentarea unui caz. Ofiţerul SRI l-a contactat repetat pe Mihai Răzvan Ungureanu, lector la Universitatea de istorie din Iaşi, oferindu-şi protecţia pentru riscuri care nu s-au verificat deloc. În vara aceluiaşi an, un alt intelectual, eseistul H-R. Patapievici se pare că s-ar fi aflat sub urmărirea unui misterios căpitan „Soare".

● Pe 21 iunie 1995, doi ofiţeri SRI au fost surprinşi şi demascaţi de către cetăţeni în timp ce filau doi ziarişti aflaţi la Terasa „Anda" din Bucureşti. SRI a confirmat că ofiţerii erau în misiune, dar a precizat că urmăreau alt obiectiv în zonă. Ulterior, lucrătorii SRI implicaţi au fost suspendaţi din funcţie, iar generalul Victor Marcu şi-a prezentat demisia.

● În aprilie 1996, căpitanul SRI Constantin Bucur, susţinut de către PRM, prezintă public nişte casete sustrase de la serviciu din care reieşea că SRI a interceptat ilegal telefoanele unor oameni politici. Virgil Măgureanu a negat că ar fi aprobat acest lucru. Căpitanul Bucur este acum judecat de către Tribunalul Militar.

● La 14 martie 1997, prin Decretul 115, publicat în Monitorul Oficial la 20 martie 1997, este numit director adjunct al SRI Mircea Ghiordunescu.

● La 30 aprilie 1997, concomitent cu prezentarea în Camerele reunite ale Parlamentului a raportului anual de activitate, Virgil Măgureanu şi-a depus demisia din funcţia de directror al SRI.

● Prin Hotărîrea Parlamentului României nr.6, adoptată în şedinţă comună, este numit în funcţia de director al SRI Costin Georgescu.

MARIAN CHIRIAC

Scrisoare deschisă adresată domnului Emil Constantinescu, preşedintele României, domnului Victor Ciorbea, prim-ministru, liderilor coaliţiei majoritare

Stimate domnule Emil Constantinescu, Stimate domnule Victor Ciorbea, Stimaţi lideri ai coaliţiei majoritare,

Alegerea dumneavoastră, în urma scrutinelor din noiembrie 1996, spre a conduce destinele acestei ţări, a exprimat voinţa cetăţenilor României de a rupe cu regimul Ion Iliescu. Acesta se distinsese prin pclitica sa antireformistă, naţionalistă, prin marginalizarea României în plan internaţional. Încrederea cetăţenilor nu a fost, desigur, înşelată. Invitarea UDMR la guvernare, aplicarea cu bună-credinţă a tratatului cu Ungaria şi semnarea tratatului cu Ucraina, prestaţia reprezentanţilor României în plan internaţional, în sfîrşit, hotărîrea reînnoită de a duce mai departe reforma au reprezentat, toate, o schimbare radicală în raport cu substanţa şi stilul guvernărilor anterioare. Proba cea mai limpede a aprecierilor pozitive pentru noua politică a regimului de la Bucureşti este saltul extraordinar al imaginii României în cadrul comunităţii internaţionale.

Între măsurile cu caracter înnoitor se distinge elaborarea unor noi reglementări privind utilizarea limbii minorităţilor naţionale în administraţie şi educaţie. Acestea au devenit obligatorii în urma adoptării a două ordonanţe de urgenţă, în lunile mai şi iunie ale acestui an. Deşi autorii acestei scrisori deschise consideră, pe urma unor jurişti, că emiterea ordonanţelor de urgenţă în domeniul legilor organice este neconstituţională, am apreciat substanţa lor. Discutarea şi adoptarea lor în cele două Camere, în actuala sesiune parlamentară, constituie ocazia de a aduce lucrurile în legalitate.

Iată însă că, în contextul costurilor inerente ale reformelor din România, în condiţiile unor amînări şi unor stîngăcii ale actualei guvernări – care, în opinia noastră, nu schimbă direcţia în esenţă pozitivă a guvernării –, forţele extremist-naţionaliste şi antieuropene şi-au intensificat brusc campania împotriva cîştigurilor de pînă acum. Ca şi altă dată, lupta lor politică foloseşte mijloace diferite – de la macularea liderilor coaliţiei majoritare pînă la eforturile pline de imaginaţie îndreptate spre fisurarea relaţiilor dintre forţele democratice. Dar în această campanie instrumentul cel mai îndrăgit rămîne naţionalismul urît, condamnat de istorie, care în ultimii şase ani reuşise să discrediteze ţara noastră.

Această campanie, din ce în ce mai activă, folosind variate mijloace de presă – revistele extremiste tradiţionale, precum *România Mare*, cotidiene noi, cum este *Naţional* –, prezentarea insistentă pe importantele canale de televiziune a unor ziarişti cunoscuţi pentru propaganda lor şovină şi antieuropeană (şi, în sensul acesta, antinaţională) nu avea darul să ne mire. Iresponsabilitatea felului în care forţele politice conduse de Ilie Verdeţ, Gheorghe Funar, Corneliu Vadim Tudor şi Ion Iliescu au administrat ţara nu putea

să se transforme într-o activitate mai responsabilă, prin intrarea lor în opoziţie. Ceea ce ne face să luăm acum o poziţie este temerea noastră că, în faţa acestei campanii concertate, aţi putea da înapoi. Este sentimentul că, mai mult decît oricînd, coaliţia guvernamentală se află în pericol, iar ţara, în faţa unei perioade de instabilitate – cu toate consecinţele teribile ale unei astfel de situaţii.

Iată de ce, permiteţi-ne să facem un apel către dumneavoastră, rugîndu-vă să aveţi în vedere următoarele:

1) Continuarea reformei economice, dar şi a celei legislative, incluzînd reforma din domeniul drepturilor minorităţilor, constituie o obligaţie de la care nu aveţi dreptul să daţi înapoi. Totul a dovedit că singura cale raţională, capabilă să transforme România într-un partener demn al naţiunilor europene, este calea pe care s-a mers de la alegerile din toamna trecută pînă acum. Orice îndoială cu privire la acest fapt este absurdă.

2) Reglementările ordonanţelor de urgenţă sînt binevenite şi nu există nici un argument pentru a reveni asupra lor, ca şi cum românii ar fi incapabili să scape de vechea mentalitate. Noile reglementări nu fac decît să aducă legislaţia privind educaţia în limba maternă la o situaţie tradiţională şi să elimine cîteva restricţii privind utilizarea limbii materne în administraţia locală. În ceea ce priveşte noutatea obligativităţii inscripţionării bilingve sau multilingve în unităţile administrativ-teritoriale unde există minorităţi naţionale într-un procent de peste 20%, aceasta constituie o măsură cu care noul guvern are de ce să se mîndrească. Nu numai că procentul de 20% are susţineri de ordin istoric, dar el redă unor localităţi din Transilvania – şi în primul rînd Clujului – savoarea lor de aşezări multiculturale. În plus, el ajută minorităţilor mai puţin numeroase de care, în dezbaterea româno-maghiară, se uită prea des.

3) Responsabilitatea pe care o aveţi, de a urma calea reformei şi a reconcilierii interetnice, ţine nu numai de condiţia dumneavoastră de oameni politici. Aţi devenit, în urma alegerilor, mai mult decît atît, aţi devenit *oameni de stat*. Ca atare, preocuparea dumneavostră nu mai este în primul rînd aceea de a obţine voturi la alegeri, ci **de a acţiona în numele intereselor fundamentale ale acestei naţiuni**. Inclusiv parlamentarii, ei nu răspund doar în faţa votanţilor, ci, aşa cum stabileşte Constituţia României (art. 62, (1)), ei sînt în *„serviciul poporului"*.

4) Impresia de recrudescenţă naţionalistă pe care a reuşit să o creeze propaganda celor care se hrănesc pe seama conflictelor interetnice nu corespunde realităţilor. Majoritatea românilor şi maghiarilor au votat pentru raporturi paşnice şi, desigur, îşi păstrează această opţiune. Pericolul crizelor în Ardeal, ameninţarea Ungariei etc., teme aflate în mod flagrant în contradicţie cu viaţa oamenilor simpli, sînt pregnante prin caracterul lor de anomalie, datorită naturii strident vocale a manifestărilor extremiste, datorită amplorii manipulărilor şi diversiunilor. Oamenii care l-au aplaudat pe Corneliu Vadim Tudor la Cluj şi care l-au huiduit pe Victor Ciorbea la Ţebea reprezintă un procent, din fericire, mic de oameni.

5) A reveni asupra reglementărilor stabilite prin ordonanţele de urgenţă înseamnă a supune actuala coaliţie guvernamentală politicii extremiştilor-naţionalişti care au pierdut în alegeri. Doar prin orbire politică va ajunge gruparea CDR-PD-UDMR să urmeze o astfel de cale. Ea nu ar duce la recîştigarea voturilor extremiştilor – care au găsit pe cine să voteze –, ci ar dezamăgi pe susţinătorii ei. Acceptarea şantajului dus de primarul extremist-naţionalist al Clujului, Gheorghe Funar, este pierzătoare politic. În plus, ea este şi umilitoare. A opta pentru cifra de 20% înseamnă şi a recunoaşte că populaţia acestui oraş nu reprezintă o anomalie ruşinoasă a României.

6) Oamenii de stat şi oamenii politici care conduc acum ţara vor avea meritul de a integra România în spaţiul euro-atlantic. Sau responsabilitatea, pentru a o fi ratat. Succesul va fi posibil dacă şi numai dacă reconcilierea interetnică şi interreligioasă, deschiderea României spre comunitatea internaţională vor progresa, nu vor lua-o îndărăt. Iată de ce fermitatea faţă de actualele incitări naţionaliste nu are cale de ales. O atenţie trebuie dată serviciilor de informaţii şi în primul rînd SRI, instituţie care a fost pînă de curînd un instrument activ al extremismului-naţionalist şi al anti-europenismului. Impresia că o mare parte din noua propagandă se bucură nu numai de simpatia, ci chiar de sprijinul unor grupuri aflate în interiorul acestor servicii arată cît de mare este responsabilitatea care revine preşedintelui ţării şi noului director al SRI.

GABRIEL ANDREESCU
DOINA CORNEA

Bucureşti, 22 septembrie 1997

PAEM – un model de urmat în combaterea şomajului

Interviu cu LIVIU GAIŢĂ, directorul Programului de măsuri active pentru combaterea şomajului din cadrul Fundaţiei Internaţionale de Management

În România există un prag psihologic legat de asumarea răspunderii

Ce scopuri urmăreşte Fundaţia Internaţională de Management?

Fundaţia Internaţională de Management – FIMAN – a fost înfiinţată în 1992 şi are ca misiune dezvoltarea resurselor umane ca factor în procesul de reformă. Primele programe administrate de noi s-au adresat managerilor de la nivel înalt şi de la nivel mediu din întreprinderile supuse restructurării şi privatizării, în cadrul unui program numit *REPEDE*, care a început în 1994 şi urmează să se încheie anul acesta. În principal, el include acţiuni de instruire şi consultanţă pentru persoane cu responsabilităţi din întreprinderi selecţionate. Un alt program este *PAEM*, Programul de măsuri active pentru combaterea şomajului, de asemenea iniţiat în 1994 şi în curs de finalizare, care a sprijinit tehnic şi financiar dezvoltarea a 66 de programe locale de măsuri active pentru combaterea şomajului în toate judeţele ţării, mai puţin Teleorman. FIMAN mai administrează şi programe care sprijină activităţile din turism, prin asistenţă tehnică şi financiară. Unul din programele care acum se află în plină desfăşurare este programul *FIDEL* (*FIDEL* fiind acronimul pentru *Fond pentru iniţiative de dezvoltare economică locală*), program care acordă asistenţă tehnică şi sprijin financiar direct iniţiativelor de dezvoltare locală bazate pe ceea ce se numeşte *iniţiativă comunitară*. Toate programele pe care le-am menţionat sînt finanţate de Uniunea Europeană în cadrul programului Phare de asistenţă nerambursabilă pentru ţările central şi est-europene.

Concret, în ce constă Programul dv. de măsuri active privind combaterea şomajului?

Spre deosebire de ajutorul de şomaj şi de plăţile compensatorii, măsurile active urmăresc să creeze noi locuri de muncă şi să-i ajute pe şomeri să le ocupe. Aceste măsuri nu sînt organizate direct de către FIMAN, ci de către acele instituţii locale pe care Fundaţia, prin programele sale, le sprijină. Misiunea de dezvoltare a resurselor umane s-a adresat celor 3 niveluri pe care le-am identificat drept critice. În primul rînd este nivelul liderilor din Administraţia Locală care trebuie să-şi asume răspunderea şi să devină capabili să conceapă şi să administreze programe de măsuri active pentru combaterea şomajului în localităţile în care au un rol determinant. De asemenea, liderii sindicali, conducătorii comunităţii de afaceri, reprezentanţii întreprinzătorilor sau unităţilor economice mari au un anume rol în modul de funcţionare al pieţei de muncă locale. Al doilea nivel este cel al specialiştilor în activităţi pe piaţa muncii, cum ar fi consultanţă, instruire, servicii acordate direct către cei aflaţi în căutarea unui loc de muncă sau către întreprinzători, către agenţii economici care creează locuri de muncă. În sfîrşit, nivelul de bază este cel al clienţilor direcţi pentru aceste programe, care sînt şomerii sau, în general, cei aflaţi în căutarea unui loc de muncă, dar şi întreprinzătorii, cei de la care aşteptăm crearea de noi locuri de muncă. Existenţa de pînă acum a *PAEM*-ului dovedeşte că în România a existat o barieră psihologică legată de asumarea răspunderii, care a trebuit să fie depăşită. În '94, cînd a debutat acest program, care avea la dispoziţie 10 milioane de ECU pentru obiectivul deosebit de ambiţios de iniţiere a peste 60 de proiecte în întreaga ţară, în majoritatea locurilor în care am făcut cunoscută oferta *PAEM*-ului am fost întîmpinaţi cu rezerve pentru că toată lumea solicita banii pentru funcţionarea încă o lună a fabricii sau a complexului agro-industrial local. Banii erau pentru proiecte care, pe de o parte, să facă forţa de muncă mai flexibilă şi capabilă să ocupe noi locuri de muncă, şi, pe de altă parte, să sprijine generarea de locuri de muncă viabile în activităţi bazate pe o cerere reală de produse şi servicii pe piaţă. Sînt activităţi pe alocuri spectaculoase în momentul de faţă, de exemplu, centre de consiliere pentru cei aflaţi în căutarea unui loc de muncă care arată comparabil cu cele din străinătate.

Conţinutul proiectelor de măsuri active împotriva şomajului se decide pe plan local

Pe lîngă ce instituţii aţi deschis aceste centre de consiliere?

De fiecare dată cînd s-a putut, aceste instituţii de consiliere au fost iniţiate cu contribuţia directă a Oficiilor de Muncă locale. Acolo unde însă a existat o reţinere din partea administraţiei sau a reprezentanţilor Ministerului Muncii, mai multă iniţiativă au avut organizaţiile neguvernamentale, fundaţiile de tineret, fostele centre de calcul teritorial, grupurile şcolare sau chiar firmele particulare. Nu există un model pe care noi să-l fi impus în privinţa profilului instituţiei, nu există nici măcar standarde de organizare, există doar un bogat material informativ pe care noi l-am pus la dispoziţie pentru ca aceia care urmau să facă treaba să se inspire din el şi să-şi aleagă ce e mai potrivit pentru condiţiile locale de desfăşurare. Pe de o parte, acele oficii locale de consiliere pentru piaţa muncii, care s-au dezvoltat pe baza Oficiilor de Muncă locale, au premise mai bune pentru sustenabilitate pe termen lung, deoarece costurile lor operaţionale pot fi preluate de către Ministerul Muncii; pe de altă parte, celelalte, dezvoltate de către instituţii private, orientate către profit sau nonprofit, au o foarte bună priză la realitatea economică şi sînt foarte bine orientate către necesităţile comunităţii locale de afaceri şi către clienţii lor direcţi, cei ce caută un loc de muncă. Ca exemplu de astfel de instituţie creată într-o zonă afectată greu de şomaj putem menţiona centrul de profil din Odorheiul Secuiesc ale cărui costuri operaţionale, după ce a fost iniţiat de programul *PAEM*, au fost preluate de Consiliul Local care, prin propria decizie, a alocat resurse din bugetul propriu pentru a suporta în continuare activitatea acestui centru. Conţinutul fiecărui proiect de măsuri active de combatere a şomajului a fost decis pe plan local.

Disponibilitatea oamenilor de a învăţa o meserie nouă este redusă

Ce rezultate concrete a dat acest program pînă în momentul de faţă?

Prin programul *PAEM* au fost înfiinţate 53 de *Consorţii Locale* cu personalitate juridică, în tot atîtea localităţi. Aceste Consorţii Locale au o structură multipartită şi includ 1.300 de persoane care reprezintă atît administraţia locală, cît şi sindicatele, organizaţiile patronale sau mediul de afaceri local, dar şi persoane proeminente în comunitate: preoţi, directori de şcoală, directori de filială locală a băncilor ş.a.m.d. Există 185 de *Unităţi de Implementare Locală*, fiecare dintre ele punînd în practică cîte o măsură activă şi au statut juridic foarte variat, fiind nu numai oficii de muncă, dar şi organizaţii neguvernamentale, societăţi comerciale cu capital de stat sau privat, şcoli, institute de calcul şi de cercetare ş.a.m.d. Prin măsurile active finanţate cu aceste 10 milioane de ECU, au fost pînă în momentul de faţă asistate peste 30.000 de persoane aflate în căutarea unui loc de muncă. Dintre acestea, au fost plasate pe locuri de muncă peste 10.000. Numărul locurilor de muncă create depăşeşte

cifra de 3.000, peste 800 de persoane au participat la programe de dezvoltare a capacităţii de a porni o afacere şi de a o administra. Toate aceste activităţi desfăşurate în paralel au dus în unele localităţi la o ameliorare evidentă atît a modului de funcţionare a pieţei de muncă, cît şi a existenţei unor oportunităţi pentru cei aflaţi în căutarea unui loc de muncă sau pentru cei interesaţi să-şi dezvolte o afacere. Noi avem şi două centre pilot de reconversie pe care le-am sprijinit cu asistenţă tehnică şi financiar, unul pe lîngă ARIS, fabrica de strunguri din Arad, celălalt pe lîngă Electroprecizia din Săcele, amîndouă întreprinderi de pe lista de restructurare a programului FESAL al Băncii Mondiale. Există peste 2.500 de şomeri care au fost integraţi în cursuri de pregătire profesională.

Ce dificultăţi aţi întîmpinat în dezvoltarea *PAEM*-ului?

Ne-am confruntat cu problema repetată a dificultăţii de a recruta persoane dispuse să participe la un astfel de program de formare profesională şi apoi să se integreze în disciplina productivă pe care o reclamă noile tehnologii, în activitatea într-o întreprindere privată, bazată pe condiţii foarte strînse de eficienţă economică şi disciplină productivă. Sînt deosebit de distructive mesajele politice de genul: *„avem o forţă de muncă foarte bine pregătită care ne asigură un avantaj, comparativ cu celelalte state"*. De fapt, în lumea economică, avantajul local al unei forţe de muncă nu se traduce atît de mult în nivelul pregătirii, cît în **flexibilitatea** forţei de muncă. În momentul de faţă, disponibilitatea oamenilor de a învăţa o meserie nouă în România este redusă, mai ales pentru cei care au o meserie dobîndită. Asta dă un avantaj relativ tinerilor care pot începe prin a-şi însuşi de la început o meserie competitivă, dar creează o problemă socială deosebită pentru persoanele cu experienţă în muncă şi care au această reticenţă în a dobîndi o nouă specializare sau, mai mult, în a-şi însuşi o nouă meserie. De asemenea, există un orizont de aşteptare fals, bazat pe informaţii vehiculate de presă într-o manieră spectaculos jurnalistică, referitor la nivelul de salarii. Lumea caută un nou loc de muncă, dar punînd nişte condiţii privind salariul minim pe care l-ar accepta, pe care nu le pot satisface patronii responsabili. Salariile practicate în activitatea economică care generează locuri de muncă, în momentul de faţă, sînt undeva în zona salariului mediu pe economie. Din nefericire, puţini sînt şomerii care acceptă un astfel de salariu şi asta începe să se transforme într-o mare problemă a forţei de muncă din România. În momentul de faţă, în Bucureşti, sînt peste 1.200 de posturi care, în bună parte, nu îşi găsesc ocupanţi din aceste două motive principale: lipsa de disponibilitate a oamenilor de a participa la cursuri de formare profesională care să le ajusteze pregătirea sau faptul că ei nu acceptă salariile, considerate prea mici, dar care sînt singurele salarii ce pot face competitivă o activitate economică în România.

Altă problemă legată de formarea profesională este inadecvarea sistemului de pregătire care, în momentul de faţă, nu este raportat aproape deloc la nivelul pieţei şi al nevoilor exprimate de angajatori. Din nefericire, atît activitatea de pînă acum, cît şi reforma demarată în domeniu pleacă de la nevoile exprimate de către oamenii din sistem, de instructorii din sistemul de formare profesională atît din reţeaua învăţămîntului profesional, cît şi din centrele de calificare pentru şomeri. Patronii, agenţii economici nu sînt plasaţi încă pe poziţia care li se cuvine, ei fiind cei care trebuie să stabilească în ce meserii trebuie făcută formarea profesională, care sînt standardele pe care trebuie să le satisfacă un astfel de program de formare profesională şi care sînt modalităţile concrete în care trebuie să decurgă instruirea şi să fie oferite facilităţile financiare.

Programele desfăşurate de noi la nivel local s-au bazat totdeauna pe relaţia directă cu agenţii economici, fiind obligaţi să ajustăm profilul cursurilor respective în conformitate cu ceea ce se cerea în momentul respectiv pe piaţă. Problema mare este că experienţa *PAEM*-ului, demonstrată ca fiind de succes, cu o rată a angajării

HUMANITAS
Cartea care dăinuie

Următoarea apariţie:
ROBERT MUCHEMBLED
Magia şi vrăjitoria în Europa din Evul Mediu pînă astăzi
Bestselleruri Humanitas în tiraje noi:
MIRCEA CĂRTĂRESCU
Orbitor. Aripa stîngă
MIRCEA ELIADE
Memorii, 1907–1960
GABRIEL LIICEANU
Jurnalul de la Păltiniş
(ediţie nouă)
H-R. PATAPIEVICI
Politice / Ediţie adusă la zi

de peste 60% dintre absolvenţii cursurilor, nu pare a fi însuşită şi preluată de către reţeaua naţională de învăţămînt profesional sau de reţeaua de calificare-recalificare a Ministerului Muncii, care sînt mai înclinate să-şi construiască planurile de dezvoltare pe baza nevoilor oamenilor din sistem, a instructurilor care operează acolo, şi nu atît de mult pe baza nevoilor beneficiarilor ultimi – angajatorii şi, respectiv, absolvenţii acestor programe.

Generalizarea experienţei *PAEM*-ului la nivel naţional constituie o altă problemă. Acesta a fost un program pilot, aşa cum sînt în general programele finanţate prin asistenţa Phare. El demonstrează că se poate şi contura soluţiile care ar trebui generalizate la nivelul întregii economii şi activităţi sociale. Există în momentul de faţă, demarat de către Ministerul Muncii şi Protecţiei Sociale, planul de reforme în domeniu, care, dacă se vor contura, vor prelua o parte din această experienţă. Există însă întîrzieri de 5 ani în a pune în practică aceste soluţii. La începutul acestui an a fost renegociat programul cu Banca Mondială pentru revitalizarea sistemului de asistenţă pe piaţa muncii şi includerea unui plan de intervenţie de urgenţă în legătură cu măsurile de restructurare economică, care, la momentul acela, erau preconizate ca iminente. Nici măsurile de restructurare economică şi nici acest plan de reformă nu au progresat foarte mult în cele 8 luni care au trecut de atunci. Au existat planuri privind înfiinţarea Agenţiei Naţionale de Ocupare a Forţei de Muncă în primul semestru al acestui an, lucru care nu a avut loc. Această Agenţie ar constitui o schimbare radicală a situaţiei prin implicarea tuturor partenerilor sociali, a sindicatelor şi a patronatului în administrarea fondului de şomaj şi prin impunerea în practică a măsurilor active pentru combaterea şomajului. Există unele voci rezervate în privinţa eficacităţii participării sindicatelor la administrarea fondului de şomaj, dar opinia noastră, după experienţa prin care sindicatele au fost cooptate atît la coordonarea naţională a programului *PAEM*, cît şi în fiecare din programele locale, este că implicarea lor ar fi benefică.

PAEM nu are încă o continuare la nivel naţional

Cum vă propuneţi să faceţi cunoscut oamenilor că demersurile dv. reprezintă calea cea mai bună?

Programele locale au avut componente specifice de promovare şi de mediatizare publică în comunităţile locale şi am insistat ca ele să fie bine cunoscute. Cu atît mai mult cu cît această abordare descentralizată a programului a înlocuit mecanismele de control administrativ cu monitorizarea de către comunitate, de către presa locală a unui proiect local de măsuri active de combatere a şomajului. Noi am încercat prin simpozioanele naţionale şi conferinţele internaţionale să facem cunoscute atît realizările locale din România, cît şi experienţa internaţională în domeniu, şi, dacă în '94 nimeni nu ştia ce înseamnă *„măsuri active"*, acum, de la Guvern pînă la toţi cei din reţeaua Ministerului Muncii, din organizaţiile patronale şi sindicale, toată lumea vorbeşte de *„măsuri active pentru combaterea şomajului"*. Credem că această mutaţie s-a produs şi datorită activităţii *PAEM*-ului, chiar dacă nu totdeauna acesta a fost menţionat explicit. Există programe de conştientizare publică şi de promovare a acestor idei, care au finanţare din partea Băncii Mondiale, dar care, datorită acestor întîrzieri în activarea programelor respective, nu au devenit vizibile şi nu au produs impactul dorit. Există, după ştiinţa mea, cel puţin 1 milion de dolari alocaţi pentru o astfel de campanie de promovare şi de conştientizare publică asupra problemelor legate de restructurare pe piaţa muncii.

Ce părere aveţi despre politica Guvernului în domeniul combaterii şomajului?

În momentul de faţă, toate punctele de vedere oficiale sînt constructive şi promiţătoare. Punerea în practică a acestor planuri este însă mult întîrziată atît faţă de propriile planuri ale Guvernului, cît şi faţă de necesităţile reale de pe piaţă. Programul *PAEM* şi-a încheiat practic activitatea în teritoriu în aceste luni şi încă nu a fost continuat direct cu o acţiune la nivel naţional, cu toate că există resurse financiare pentru asta.

Din *Programul PAEM – obiective şi realizări* am aflat că proiectele aflate în prima fază, pilot, după încheierea procesului de implementare, sînt susţinute în continuare din fonduri locale. Se aminteşte tot acolo de şapte programe care au continuat să dezvolte o propunere nouă, care au obţinut finanţare Phare pentru faza a doua. Despre ce este vorba?

Există, într-adevăr, şapte Consorţii Locale care au primit finanţare pentru un al doilea proiect *PAEM*. Cele 19 proiecte din faza pilot au fost mai mici ca amploare şi ca mărime a finanţării, respectiv 45–50.000 ECU. Cele din faza de masă, care au mers pînă la 127.500 ECU fiecare, au fost selectate din toate judeţele ţării pe baze competitive. În acest proces de selecţie, unele din proiectele înaintate de Consorţiile Locale care primiseră deja finanţare au întrunit criteriile de calitate solicitate şi au primit finanţare pentru un al doilea proiect. Aceste şapte Consorţii Locale sînt cele din: Bacău, Vaslui, Paşcani, Tîrgu Neamţ, Caransebeş, Sibiu şi Alba Iulia. În cel de-al doilea program au fost dezvoltate activităţi noi sau au fost extinse în conţinut vechile activităţi.

Rolul de motor în crearea de posturi îl are întreprinzătorul privat

Cine creează locuri de muncă în momentul de faţă?

Locurile de muncă sînt create, de regulă, de către întreprinzătorii privaţi. Cred că rolul de motor al întregii activităţi economice îl are sau ar trebui să-l aibă întreprinzătorul privat. Este în continuare o problemă de imagine care îşi aşteaptă rezolvarea. Dacă investitorul străin a reuşit să parcurgă un drum spectaculos de la ameninţarea pe care o reprezenta în 1990, la rolul de salvator care, în momentul de faţă, îl promovează ca unica alternativă la lichidarea marilor societăţi comerciale, întreprinzătorul autohton are în continuare în România o imagine nefericită, aceea care-l asimilează fie buticarului pe care nu reuşim să-l concepem vreodată ca pe un negustor onorabil, fie marelui afacerist oneros care-şi bazează averea fabuloasă pe relaţii ocultе.

Dar nu sînt totuşi marii întreprinzători cei care creează cele mai multe locuri de muncă?

Nu. Marii întreprinzători sînt puţini, şi ei creează sau salvează un număr important de locuri de muncă în cîteva localităţi. Cea mai mare parte a populaţiei active, peste 70–80%, îşi găseşte locul de muncă în mii de întreprinderi mici şi mijlocii, atît în America de Nord, cît şi în Europa Occidentală. În momentul de faţă pare a fi o prioritate a politicii oficiale promovarea marii investiţii, ca un răspuns la marile probleme cu care ne confruntăm şi, în acelaşi timp, la problema marilor unităţi economice, generatoare de pierderi. Soluţia este sprijinirea micii întreprinderi, care se confruntă cu greutăţi enorme, generate în principal de scăderea puterii de cumpărare a populaţiei şi de mediul economic advers.

Administraţia locală nu ştie să facă banii să lucreze

Cum vă implicaţi în găsirea surselor de finanţare locale pentru susţinerea programelor? Care sînt aceste surse? Mai pe scurt, cine este dispus să dea bani pentru combaterea şomajului?

Resursele locale sînt fie de la bugetul local, fie fondul de şomaj, aşa cum se întîmplă în zeci de programe locale în care se desfăşoară formarea profesională pentru şomeri. Tot de la fondul de şomaj sînt suportate cheltuielile de operare ale centrelor de consiliere şi plasare pe piaţa muncii, de informare pentru şomeri şi asistenţa oferită de centrele de consultanţă pentru întreprinzători. Se obţin fonduri şi din împrumuturile cu dobîndă subvenţionată în cadrul programelor Ministerului Muncii, aceste împrumuturi fiind acordate condiţionat de crearea de locuri de muncă pentru şomeri. În numeroase situaţii au fost atrase resurse internaţionale suplimentare, fie prin asistenţă bilaterală, respectiv programe directe cu instituţii partenere din ţări ale Uniunii Europene, fie prin asistenţă Phare în cadrul altor programe. Această asistenţă financiară a fost solicitată şi primită direct de către instituţiile locale beneficiare. Iniţiativa locală a fost în permanenţă considerată drept motorul schimbării la nivel naţional. Pentru prima dată, prin *Ordonanţa 9/1997*, apare posibilitatea legală ca organizaţii ale societăţii civile, respectiv organizaţii nonprofit sau societăţi comerciale, să poată utiliza sume din fondul de şomaj pentru măsuri active de combatere a şomajului. Există, de asemenea, acţiuni de reconversie care se desfăşoară cu sprijin financiar sau în natură, atît din partea societăţii comerciale, cît şi din partea sindicatelor din întreprinderile respective. Din nefericire, după ştiinţa mea, noul cadru legal nu va mai permite returnarea de către FPS a unei părţi din preţul plătit de investitor, spre a fi utilizată de către noul patron în vederea reconversiei şi replasării forţei de muncă disponibilizate din întreprinderea cumpărată.

Identificarea resurselor financiare cade în sarcina instituţiilor locale. Rolul unei instituţii cu acţiune la nivel naţional, cum este FIMAN-ul, este doar acela de a oferi asistenţă tehnică, informaţii, contacte, relaţii internaţionale şi locale care să permită identificarea unor astfel de resurse financiare. Nu toate instituţiile locale reuşesc să găsească mijloace pentru sustenabilitate pe termen mediu şi lung, dar este o selecţie binevenită între acţiunea bună şi cea neconvingătoare. În zonele cu probleme serioase de sărăcie şi de lipsă a resurselor apare necesitatea unor decizii curajoase şi responsabile în privinţa alocării resurselor la nivel central. Aceste decizii, în cea mai mare măsură, cad în sarcina Guvernului. Dificultatea cu care ne confruntăm în momentul de faţă, atît în privinţa proiectelor de dezvoltare locale, cît şi în privinţa intervenţiei pe piaţa muncii, nu este absenţa resurselor financiare, ci lipsa unei suficiente capacităţi de punere în practică a unor astfel de măsuri active şi absenţa capacităţii nivelurilor intermediare de administraţie de a face ca aceşti bani să ajungă la beneficiari. Singura modalitate cunoscută şi practicată de administraţie era plata unor ajutoare sau a unor sume compensatorii. Finanţarea unor proiecte de măsuri active sau de dezvoltare locală a fost pînă acum suportată numai de surse internaţionale. Pentru moment, administraţia locală nu ştie să facă banii să lucreze. Zeci de milioane de dolari şi de ECU stau neutilizate şi se reportează de la o perioadă la alta. În momentul în care acest lucru se va rezolva, mult mai multe resurse financiare, inclusiv externe, vor putea fi atrase.

Soluţia – schimbarea radicală a mentalităţii

Care ar fi soluţia?

Soluţia este o schimbare radicală în mentalitatea şi practica administraţiei, care pare paralizată de frica de răspundere şi nu de teama de inactivitate şi lipsă de rezultate. Există mai curînd o presiune asupra funcţionarului public pentru a nu greşi şi pentru a folosi fondurile întocmai cu legea, care este atît de confuză încît practic împiedică orice posibilitate de acţiune, dar nu există o presiune pentru a obţine rezultate bine definite. Ca urmare, funcţionarul public, de frica Curţii de Conturi preferă să nu facă nimic decît să greşească. În privinţa Poloniei, Cehiei, Ungariei există rapoarte spumoase privind erori sau chiar abuzuri în utilizarea unor fonduri, care însă se referă la procente insignifiante din sumele totale, şi rezultatul este că ei se află unde se află şi continuă să progreseze cu o viteză net superioară nouă. Românului îi e frică în continuare ca nu cumva altcineva să se îmbogăţească, îi este mai frică de îmbogăţirea altuia decît de sărăcia generală, şi asta paralizează multe iniţiative, multe resurse rămînînd în continuare neutilizate.

Interviu realizat de
AURELIAN CRĂCIUN

Combaterea crimei organizate

Între 17–19 septembrie, a avut loc la Bucureşti conferinţa internaţională **Cooperarea europeană în lupta împotriva criminalităţii organizate, terorismului şi corupţiei în Balcani şi zona Mării Negre.**

Manifestarea s-a bucurat de sprijinul Asociaţiei Internaţionale „Europa–2000", Inspectoratului General al Poliţiei, Serviciului Român de Informaţii, Departamentului pentru Politica de Apărare – M.Ap.N. în cooperare cu Societatea Română de Criminologie şi Criminalistică şi Fundaţia „Eurisc" şi a avut ca participanţi specialişti din ţară şi străinătate.

În sesiuni şi pe grupuri de lucru s-a discutat necesitatea unui răspuns internaţional la crima transnaţională (trafic ilegal de droguri, arme, muniţii, explozivi, substanţe radioactive, valută falsă, spălarea banilor, trafic ilegal de persoane, corupţie).

Participarea unor personalităţi reprezentînd instituţii prestigioase atît din ţară, cît şi din străinătate sugerează faptul că, în dificilul fenomen al crimei organizate, România îşi caută, în acest moment, solizi parteneri în lupta contra flagelului cu care se confruntă chiar şi cele mai evoluate democraţii.

NICULAE RĂDULESCU DOBROGEA

Primăria şi ecologia...

Armonizarea relaţiilor dintre cetăţenii unui oraş, ca şi integrarea acestora în ambientul natural trebuie să facă parte din apanajul conducerii sale administrative. Există numeroase oraşe-grădini şi chiar state-grădini unde preocupările edililor şi ale guvernanţilor se materializează prin creşterea gradului de sănătate, a bunăstării şi a longevităţii cetăţenilor lor.

Sînt şi situaţii unde administraţiile par să nu fi auzit de importanţa ecologiei şi protejării mediului ambiant; cazul capitalei unui stat ce tinde spre civilizaţii euro-atlantice îmi este destul de familiar...

Bucureştenii trăiesc mai puţin

Doctorul Gheorghe Jovin, preşedintele Comisiei de Sănătate a Consiliului Local al Municipiului Bucureşti şi membru al Comisiei de Ecologie din cadrul aceluiaşi consiliu, ne-a adus la cunoştinţă că speranţa de viaţă a bucureştenilor este mai mică cu doi ani decît media pe ţară, medie care deţine un trist record continental (68 de ani). Asta înseamnă că probabil cei peste şase sute de mii de pensionari, din acest moment, vor ceda din vieţile lor mult peste un milion de ani din cauza celor asimilate de plămînii, stomacurile şi nervii lor. După părerea mea, aceste statistici sînt optimiste, mult prea optimiste. Asta pentru că actualele condiţii de mediu şi sănătate sînt „îngheţate" la acest moment de referinţă. În realitate, pe zi ce trece, ele se înrăutăţesc, fiind foarte aproape de ceea ce se numeşte o stare critică, de dezastru.

Numărul de automobile înmatriculate în Bucureşti a crescut de peste 15 ori în ultimii zece ani! Bineînţeles că şi traficul şi implicit noxele produse au crescut proporţional. E oare necesar să reamintim că peste 75% dintre autovehicule depăşesc standardele de poluare acceptate în lumea civilizată? Plumbul, oxidul de carbon, hidrocarburile (cancerigene) neconsumate de combustiile imperfecte ale motoarelor celor peste 550.000 de autovehicule înmatriculate actualmente în metropola ţării depăşesc cu mult concentraţiile maxime admisibile, devenind toate atentate grave la sănătatea celor ce le asimilează în organism. Dinamica creşterii numărului de automobile este în continuare la fel de activă în viitorul apropiat.

Protejăm fumătorii!

Sîntem probabil printre puţinele oraşe europene care nu au legiferat prin decizii municipale neagresarea nefumătorilor de către generatorii de fumuri. Se fumează în draci, în timpul şedinţelor Consiliului Municipal, în unităţile Ministerului Sănătăţii şi ale Ministerului Protecţiei Mediului, în magazinele alimentare şi în cofetăriile unde vin şi copiii, la cozi, în încăperi fără ventilaţie sau aer condiţionat, în avioane, trenuri şi, chiar, prin reprezentanţii RATB, în mijloacele de transport în comun! Cînd atragi atenţia celor vinovaţi de crearea disconfortului pe care îl generează celor din jur, aceştia devin uneori agresivi. Martori din străinătate ai unor asemenea faze nu pot pricepe această anormalitate, de mult depăşită în ţările lor, unde decidenţii au grijă de soarta celor care i-au votat.

Gestul aruncării mucurilor de ţigară pe culoarele tuturor instituţiilor publice, în spaţiile mijloacelor de transport în comun, pe aleile parcurilor, în holurile blocurilor şi chiar în pisoarele Primăriei Capitalei (mai ales la etajul trei, unde funcţionează şi Agenţia de Protecţie a Mediului) completează jalnicul aspect al curăţeniei cetăţii, plină de reclamele ţigărilor aducătoare de senzaţii false, de nesănătate, dar şi de venituri pentru municipalitate.

Bucureştiul nu are trasee pentru biciclişti, pentru patinatorii pe rotile şi zone cu străzi unde accesul automobilelor poluante să fie interzis. Tendinţa de limitare a extinderii sedentarismului nu este ameninţată de nici o hotărîre municipală, unele mici şi timide încercări fiind făcute doar de cîteva organizaţii neguvernamentale. Se poate menţiona excepţia amenajării unui traseu de „jogging", în parcul Tineretului. Direcţia de Tineret şi Sport din Primărie nu are practic nici un fel de tangenţe, mai ales cu sportul, nici măcar la nivelul angajaţilor instituţiei, dară-mi-te la cel al municipiului.

Ce poţi spune cînd o capitală europeană nu are în primăria sa o Direcţie de Ecologie cu preocupări legate de îmbunătăţirea calităţii aerului, apei, a zonelor generatoare de oxigen, a calităţii solului şi poate mai ales ale subsolului ariei ocupate de cea mai mare aglomerare urbană din România?

Subsolul zonei capitalei este o bombă ecologică!

De ce am accentuat subsolul? Pentru că la ora actuală ceea ce se întîmplă la nivelul freaticului modificat din cauza grandomaniilor prost finisate ale „epocii de aur" este atît de grav, încît probabil că pagubele estimate dintr-un viitor nu prea îndepărtat le vor umbri pe cele cauzate de recentele inundaţii şi alunecări catastrofale din ţară.

Subsolului capitalei i s-a modificat înălţimea freaticului, acesta ridicîndu-şi nivelul, în multe zone, cu peste 3 metri, din cauza betonărilor albiei Dîmboviţei şi a traseelor de metrou, betonări care au obturat căile ancestrale ale izvoarelor subterane. Aceste izvoare, defectuos drenate, au inundat, cu efecte generatoare de mari neajunsuri, subsolurile clădirilor situate de-a lungul acestor lucrări. Din acest motiv, al migrării stratului de apă spre suprafaţă şi în vecinătăţi, arborilor le sînt slăbite rădăcinile predispuse la putrezire, devenind astfel mai fragili decît ar trebui, la vînturi puternice. Pentru limitarea şi atenţionarea eficientă a populaţiei privind starea de sănătate a copacilor din Bucureşti este nevoie de un studiu bazat pe foraje în zonele predispuse în a genera asemenea grave necazuri. Primăria va trebui să-şi înmulţească numărul de inspectori cu preocupări de ecologie şi să-şi perfecţioneze sistemul de diagnosticare a arborilor prezumtiv riscanţi pentru vecinătăţile lor. Nu este de conceput să fie acceptată politica de tăiere a tuturor copacilor „periculoşi" sesizaţi de populaţie. E o ruşine ca, pentru tot teritoriul Bucureştiului, în Primăria Capitalei să existe doar patru specialişti în soluţionarea cazurilor şi necazurilor provenite de la aceşti generatori de verdeaţă, oxigen, umiditate şi bună dispoziţie.

De multe ori, chiar şi cei din Primărie **confundă ecologia cu salubritatea**. Astfel, deşi Serviciul de Salubritate din cadrul Departamentului Servicii Publice are mai mulţi angajaţi decît Biroul de Control Ecologic, acestei din urmă structuri (care doar de curînd a fost mărită la 5 inspectori) i se repartizează cele mai multe sesizări prove-

nite de la populaţie, legate strict de salubritatea oraşului. Anomalia aceasta se datorează probabil şi faptului că Biroul mai sus menţionat era subordonat (încă), la data cînd scriam aceste rînduri, unui director (economist), fost şef de restaurante...

Am putea vorbi despre contradicţiile existente între protejarea spaţiilor verzi – obligatorie pentru orice municipalitate care-şi respectă concetăţenii – şi eliberarea unor autorizaţii de construire a unor obiective pe aceste spaţii, care de multe ori conţin şi mulţi arbori viabili. Cînd există nenumărate variante de amplasări rezonabile pentru benzinării, parcări, buticuri, restaurante etc., cum de sînt acceptate anomaliile de betonare agresivă asupra ariilor ce ar putea genera binefaceri pe care doar natura le poate zămisli? Cum de sînt acceptate tăieri de sute de copaci şi arbuşti, ca în cazul „Ruxandra SRL", al lanţului magazinelor „McDonald's", al benzinăriilor firmelor din străinătate? Oare interesele financiare ale Primăriei primează orbeşte în faţa stării de sănătate fizică şi psihică a bucureştenilor, începînd de la faza de prunc pînă la cea a senectuţii?

Cum se poate admite ca un laborator cu virtuţi de ultim răcnet mondial în domeniul cuantificării calităţii factorilor de mediu, care a costat vreo două milioane de mărci, să zacă, din raţiuni birocratice – multe dependente de conducerea Primăriei Capitalei – de peste doi ani nefolosit în curtea interioară a clădirii din Bd. Elisabeta?

De ce la problematica ridicată de cei cîţiva consilieri ecologi aleşi ai Primăriei şi la cea a organizaţiilor neguvernamentale nu există practic răspunsuri acceptabile din partea celor abilitaţi să le dea?

Cum pot fi aplicate programe şi strategii ecologice bucureştenilor cînd Consiliul Local nu repartizează, practic, decît sume derizorii acestei foarte importante discipline, care este protejarea şi echilibrarea omului cu mediul în care vieţuieşte? Se ştie că sîntem singurul oraş-capitală din Europa care nu avem un sistem de monitorizare şi implicit de control al calităţii aerului, o staţie de epurare şi un sistem de prelevare a unor probe de apă din reţeaua de evacuare a apelor uzate din canalizare. Actualmente, dezastrul (şi) ecologic provocat de enorma cantitate de apă insinuată în spaţiile şantierelor liniilor de metrou abandonate este un risc cu implicaţii incomensurabile pentru securitatea locuitorilor din zonă. Cei ce domiciliază în blocurile vecine cu aceste tuneluri ce au acumulat sute de mii de metri cubi de apă vor concura, datorită îmbibării cu apă a solului devenit instabil, prin imobilele lor, Turnul din Pisa, făcînd şi o concurenţă puternică pepinierelor de ţînţari din Delta Dunării – dacă nu se întreprind urgent contramăsuri de anvergură.

Există structuri în Primărie care pur şi simplu ecranează sprijinul oferit din afară de către institute de învăţămînt superior şi organizaţii neguvernamentale în profilul cărora intră protejarea ambientului!

Primăria, ecologia şi poezia

Politica de prevenire a cataclismelor şi a deteriorării actualei stări de dezastru ecologic din zona capitalei este ca nulă. Şi chiar fără viitor, dacă actualii decidenţi din fruntea Primăriei nu încep să acţioneze şi să reacţioneze la avertismentele specialiştilor din afară şi chiar din interior, semnale recepţionate, prin absorbţie, ca de un vid stelar...

Nu vreau să mă gîndesc ce se va petrece cu Bucureştiul şi cu o mare parte din populaţia oraşului, în cazul ruperii barajului cu peste 60 de milioane metri cubi de apă, de la Lacul Morii, insuficient de sigur construit. Sau la modul rudimentar de alarmare a populaţiei, în cazul unui cutremur mai important. Nu există un sistem computerizat la care Comandamentul de Apărare Civilă să apeleze în aceste cazuri limită, alarmarea şi măsurile ce se vor lua urmînd a se face la nivelul tehnicii noastre, a anilor '70!

Deşi Primăria şi ecologia rimează şi ar putea fi componentele aceleiaşi strofe ale unei poezii coerente, ele parcă încă nu au de gînd să se întîlnească, deocamdată, la Bucureşti, în clădirea din Bulevardul Elisabeta nr. 47.

16 august 1997

MARIUS DOBRIN

Craiova în căutarea memoriei

Tineri fără memoria mediului, părinţi fără curajul memoriei

Totdeauna am admirat în primul rînd alte oraşe decît cel natal, în măsura în care le-am văzut, atît cît poate vedea un turist preţ de cîteva zile, în măsura în care am aflat pe diferite căi despre ele. Astfel, iubesc în egală măsură „burgurile" din Ardeal şi Bucureştii, aşa cum mi-au apărut în copilărie, chiar şi aşa cum se înfăţişează acum, pentru că după 1990 se simte aerul proaspăt al înnoirii după criterii „naturale". Oraşul din care n-am plecat niciodată mai mult de o lună de zile, Craiova, l-am descoperit în adevăratul sens al cuvîntului atunci cînd am început să-i înfăţişez copilului meu lumea în care s-a născut. Eu însumi am avut o revelaţie, pentru că, din păcate, povestea vieţii mele mi-a rezervat prea puţine capitole împreună cu tatăl meu. Este trist că în bună parte generaţii întregi de tineri au apărut fără memoria mediului, fără memoria societăţii, deoarece generaţii de părinţi nu au mai avut curajul să perpetueze această memorie. Despre intelectuali ce să mai vorbim... „O dimineaţă pierdută"!

Aşadar, am pornit pe străzile cartierului nostru şi în primul rînd am descoperit că toate şi-au recăpătat numele pe care l-au avut înainte. Aceste nume regăsite mi-au intrat imediat în obişnuinţă, pentru că deja le auzisem de atîtea ori de la mama.

Stadii de degradare a caselor

Apoi am remarcat numeroase case de vîrste diferite, ajunse în diferite stadii de degradare, însă în continuare cu un farmec real. Sînt în primul rînd casele aşa-numite „boiereşti", cu stiluri eclectice, cu multe detalii, cu o riguroasă organizare casnică. Ele dau farmecul multora din străzile liniştite ale Craiovei. Cum au fost întreţinute? Cel mai uşor de răspuns este să privesţi interiorul unei astfel de case, ajunsă în sfera utilităţii publice: masive modificări interioare, fără grija păstrării ideii proiectului, elemente deteriorate, urme de igrasie, fum etc. Privind camerele acestea înalte, cu ferestre multe, m-am gîndit imediat la efortul pentru încălzirea lor, ştiind psihoza care ne bîntuie de atîţia ani la gîndul sosirii iernii. Apoi către energia ce trebuia depusă pentru a menţine curăţenia, căci o altă psihoză o reprezintă eternul nostru praf. Regăsim aceste caracteristici şi la casele mai modeste ale clasei mijlocii; cum am zice astăzi. Nu ignor numeroasele căsuţe de la vechile periferii ale oraşului, cu gospodăriile anexe substanţiale, o treaptă mai sus faţă de insalubrele blocuri înghesuite în te miri ce zonă improprie. Era loc pentru toată lumea, îşi făurea fiecare destinul după cît îi era în putinţă şi se pricepea. Bunicul meu a ridicat o casă frumoasă într-o singură vară (1937), dintr-un singur salariu. Este o casă care a ajuns la mine şi care poate dăinui cel puţin încă două generaţii, acordîndu-i bineînţeles îngrijirile necesare şi eventuale îmbunătăţiri, pe măsura dezvoltării tehnicii.

Nu vreau să idilizez un trecut pe care nu l-am cunoscut direct, dar cred că acea societate oricum era superioară celei care i-a urmat şi, pornind de la ea, putem să înnodăm un fir cu trecutul pentru a ne crea acel mediu după care tînjim.

Am văzut case de oameni gospodari ajunse pur şi simplu mizerabile, din lipsa totală de interes a chiriaşilor şi evidentul dispreţ al statului proprietar (comunist). Case în plin centrul Craiovei sînt *fieful* unor familii cu comportament dubios, purtînd stigmatul unei dizgraţioase lipse de igienă. Unde sînt proprietarii cărora li s-au confiscat acele case? Ce mai pot primi ei ca o mică recompensă pentru ceea ce au pătimit?

Fosta fabrică „Brătăşanu"

Am văzut un ansamblu de case rezervate personalului de specialitate al fostei fabrici „Brătăşanu", maiestuoase prin eleganţă şi fără ostentaţie, acum pur şi simplu focare de infecţie. Şi am ajuns la domeniul industrial. Amintita fabrică a lui Brătăşanu a rămas ca un impresionant monument, gîndindu-ne măcar la momentul construirii ei. Ziduri înalte, viguroase, cu luminatoare aproape artistice, uzate la maximum, fără îmbunătăţiri semnificative, acum au şansa unei revigorări, poate cu o destinaţie schimbată, datorită unei societăţi particulare cu profil industrial: „Popeci". Legat de numele fostului proprietar se leagă şi o altă istorisire, a unui om în vîrstă, care nu s-a împăcat niciodată cu sistemul comunist şi a încercat să insufle urmaşilor săi sentimentul adevărului. El mi-a povestit cum şi-a început ucenicia în această fabrică a lui Brătăşanu, după ce a plecat din sat să-şi valorifice apetenţa pentru o meserie tehnică. Seriozitatea cu care a lucrat l-a făcut remarcat chiar de către patron, care i-a încredinţat lucrări mai dificile şi i-a asigurat şcolarizarea şi specializarea, oferindu-i o trusă de scule completă şi, bineînţeles, un salariu corespunzător.

Apoi se pot vedea şi astăzi complexul de mori şi fabrica de pîine ale unui alt mare proprietar al Craiovei: Barbu Drugă, despre care se spune că în epocă a alimentat cu pîine întreg oraşul, într-un moment în care ceilalţi producători au avut un conflict cu Primăria. Aceleaşi clădiri sînt funcţionale şi astăzi, bineînţeles cu adăugirile şi modernizările de rigoare, parte din patrimoniul unei societăţi privatizate prin MEBO.

Celebra uzină „Electroputere" s-a dezvoltat pornind de la cîteva ateliere ale de asemenea celebrului Malaxa. Ce a ajuns în toţi aceşti ani această uzină este deja o altă poveste, legată în special de seriozitatea muncii la noi, de rigurozitatea soluţiilor inginereşti şi manageriale etc.

Vechile servicii

Craiova a cunoscut şi ea ceea ce se urmăreşte acum: crearea micilor întreprinzători capabili să ofere o serie de servicii necesare populaţiei, practic, o pătură socială stabilă, independentă, care oferea o piaţă de muncă. Strada Lahovary a fost un *fief* al meşteşugarilor şi casele construite aici stau mărturie despre nivelul de trai al acestei categorii de oameni, bineînţeles cu departajări datorate calităţilor individuale, destinului individual. Comuniştii au numit strada „România muncitoare" (cum s-a rebotezat ziarul comunist *Munca* după 1989), dar au dispărut chiar protagoniştii. S-a stins o generaţie şi s-a pierdut o clasă socială. Cooperativele meşteşugăreşti înfiinţate de comunişti au degradat încet şi sigur potenţialul tehnic şi, mai ales, pe cel moral. Acum strada este „ocupată" de firmele en gros.

Am văzut într-o emisiune la televizor cum un inginer pensionar îşi prezenta cu frenezie o invenţie referitoare la parcările supraetajate. Realizatorul emisiunii, Liviu Tudor Samuilă, vechi funcţionar al propagandei mascate, încerca să-l convingă pe domnul Lis de ingeniozitatea ideii, deci de necesitatea aplicării ei în Bucureşti. Dar de fapt se inventase din nou „roata". Craiova a avut şi, deci, bănuiesc că şi Bucureştii, un atelier auto (garaj) etajat, cu accesul maşinilor la nivelul superior posibil printr-un artificiu tehnic. Şi asta în plin centrul oraşului, într-o zonă aglomerată.

Tot în domeniul tehnicii trebuie să amintim de prezenţa în oraş a reprezentanţei „Singer", simbol al calităţii. N-a mai rămas nici o urmă. În gară existau automate pentru cafea sau bomboane. În 1945! Nu dispăreau paharele şi nici nu se blocau aparatele, brutalizate. Gardienii publici, în uniforme impunătoare, erau o prezenţă reconfortantă din punctul de vedere al liniştii şi siguranţei. Nu vreau să fiu incorect în modul de exprimare şi expunere a ideilor, dar prezenţa ţiganilor nu era producătoare de nelinişte. În orice caz, nu în număr impresionant, ca acum, nu oricum şi cu orice comportare în zonele publice etc.

Şcolile

Un reper în ceea ce priveşte deprinderea meseriei îl reprezenta Şcoala de Arte şi Meserii, cea la care a învăţat şi Constantin Brâncuşi. Pînă la venirea comuniştilor, ea a pregătit oameni cu înaltă calificare. Pregătirea de cultură generală nu făcea nici un rabat. Se învăţa limba franceză pentru cultură şi limba germană pentru tehnică. În fiecare după-amiază se efectuau ore practice în atelierele şcolii: meserii pur tehnice, precum şi cele aplicate în domenii de utilitate artistică. Aşa s-au născut sculptori, scenografi sau pur şi simplu fierari, pietrari etc., dar care executau elemente de artă decorativă care împodobeau case, elemente urbanistice (stîlpi, garduri etc). Profesorii erau în general de înaltă ţinută, mulţi cu studii în Franţa, cu doctorate la Sorbona. Ei au impus o rigoare care s-a transmis din generaţie în generaţie, pînă a fost sufocată. Dotarea era de ultimă oră: un avion german, motoare din materiale transparente care funcţionau cu lichide colorate, pentru a înţelege principiul, etc. Şcoala a purtat numele regelui Ferdinand căci a primit mult sprijin de la acesta.

Existau şcoli superioare de comerţ: Colegiul Carol I (actualul liceu „Nicolae Bălcescu"), Liceul „Fraţii Buzeşti", Liceul „Elisabeta", Liceul „Elena Cuza Doamna", Şcoala Sanitară de Călugăriţe, toate impunîndu-se prin ţinuta profesională şi morală a dascălilor şi, nu în ultimul rînd, prin arhitectură. Cred că despre utilitatea unei şcoli de menaj se poate discuta şi astăzi, ţinînd cont desigur de evoluţia moravurilor, la fel ca şi de modernizarea tehnologică, dar încercînd să înţelegem mai exact rolul femeii-gospodine (iar mi-am pierdut o parte din simpatiile cititorilor!) în modelarea caracterelor în multe familii.

Un alt aspect uitat: serviciul sanitar pentru populaţie.

Exceptînd Spitalul Judeţean, gîndit să deservească populaţia aproape a întregii Oltenii, toate celelalte unităţi medicale sînt construite înainte de război şi dacă ar fi fost bine întreţinute ar fi părut la fel de noi. Oricum, clădirea Policlinicii 2, fostă Eforie, impune prin eleganţa stilului arhitectonic, inteligenta structurare interioară. Poate multora nu le este uşor să accepte că serviciul public era bine organizat, adresat tuturor claselor sociale şi efectuat cu conştiinciozitate. Există încă, dar în deplină uitare, clădirile unor foste spitale particulare, cu pînă la 50 de paturi, cu doctori celebri pînă azi, cu personal recrutat din rîndul călugăriţelor şi, bineînţeles, frecventate de toate clasele sociale.

Cea mai spectaculoasă imagine o ofereau desigur comercianţii. Există şi există încă o stradă Lipscani şi în Craiova. În acele frumoase timpuri era o mulţime de magazine, ca într-o societate de consum. Reclama, concurenţa, negocierea, creditarea erau reguli de bază, de pe urma cărora cîştigă şi clientul. Era legendară superstiţia potrivit căreia, pentru a atrage bunăvoinţa zeului comerţului, primul intrat într-un magazin, în orice zi, să devină şi primul cumpărător, indiferent de cantitatea de marfă cumpărată, indiferent de reducerea de preţ pe care trebuia să o facă negustorul.

Îmi mai amintesc eu însumi cum ţăranii îşi aduceau produsele direct la poarta potenţialului client, cît timp au mai avut un mijloc de deplasare propriu. Erau lăptăresele de la Podari sau alte sate apropiate, erau cei cu fructe, cu varză şi atîţia alţii. Mama completează tabloul cu acei comis-voiajori care, timid, îşi fac reapariţia acum.

Prima clădire impozantă în faţa căreia ne-am oprit a reprezentat prima surpriză. Am vrut să-i arăt fiului meu clădirea Tribunalului, o clădire frumoasă şi, pe cînd mă pregăteam să-i atrag atenţia asupra însemnelor Justiţiei, am sesizat cu stupoare că era vorba de fapt despre cornul abundenţei! Aşa am aflat că de fapt clădirea a fost înălţată pentru a servi drept sediu Administraţiei financiare. Tribunalul era în clădirea care acum adăposteşte Universitatea, o clădire într-adevăr demnă pentru instituţia care asigură justiţia. Abia după 1989 s-a deschis din nou uşa principală şi au devenit accesibile scările impozante de la exterior şi cele de la interior, după ce atîţia ani s-a aplicat politica de umilire a cetăţeanului cu rezervarea intrărilor principale doar autorităţilor, rămîninđ ca simplul cetăţean să fie îngăduit doar pe căile de acces secundare. Vechea Primărie a devenit Tribunalul judeţean, una din băncile importante din zonă a ajuns un sediu pentru Comitetul Municipal de Partid şi în prezent Primărie, Şcoala Superioară de Comerţ a fost transformată în Spital şi ulterior în Facultate de Medicină şi caruselul a continuat. Sînt atîtea clădiri impozante în Craiova, toate găzduind instituţii respectabile, dar nu se mai ştie nimic despre ele, în primul rînd s-a uitat că asemenea instituţii au existat şi la noi, nu s-au inventat acum.

Palatul Jean Mihail, construit de o familie boierească şi dăruit municipalităţii, ar putea fi o emblemă a oraşului cultural. S-a încercat recuperarea imaginii celebrului nostru parc renunţîndu-se la denumirea „Parcul Poporului" şi adoptînd-o pe aceasta, „Parcul Romanescu", în amintirea unuia dintre cei mai eficienţi primari ai Craiovei. Dar cred că se putea reveni la numele proprietarului iniţial, cel care l-a creat şi ulterior l-a pus la dispoziţia tuturor: Gheorghe Bibescu.

Cred că trebuie promovate imaginile a ceea ce s-a mai păstrat curat din România adevărată. Putem avea şi noi un blazon şi să evidenţiem cu obstinaţie reperele civilizaţiei create odată cu România modernă.

Să privim atent peste tot în jurul nostru, să-i întrebăm pe cei care au cunoscut şi vremurile acelea necontrafăcute – cît nu este prea tîrziu.

Bujor Nedelcovici – un exilat

Pe 11 septembrie, la Sediul Fundaţiei Culturale Române au fost lansate două romane ale lui Bujor Nedelcovici, *Provocatorul* (ed. Allfa) şi *Împlînzitorul de lupi* (reeditare, ed. Eminescu). Despre cărţi şi autor au vorbit profesorii Irina Mavrodin şi Eugen Negrici. Scriitorul, de faţă la lansare, a fost prezentat publicului de preşedintele Fundaţiei Culturale Române, scriitorul Augustin Buzura. Bujor Nedelcovici a vorbit, la rîndul său, despre cele două romane de curînd apărute.

IRINA MAVRODIN:

Împlînzitorul de lupi şi *Provocatorul*, cărţile lui Bujor Nedelcovici, le-am citit în manuscris. Există o serie de traduceri din limba română, apărute în Franţa, care nu au avut nici o semnificaţie pentru cititorul francez. Bujor Nedelcovici este printre foarte puţinii scriitori români publicaţi acolo care este cu adevărat semnificativ – din punct de vedere al receptării pe care a avut-o. O carte devine semnificativă sau, mai bine zis, o carte devine o carte, în momentul în care are şi o recepţie pe măsură. Am avut ocazia să merg prin multe oraşe din nordul Franţei, în Bretagne, ca şi la Paris, să intru în legătură cu cititori, să fac studii despre literatura română contemporană, să cutreier prin librării, biblioteci, colecţii. Or, peste tot existau cărţile lui Bujor Nedelcovici, existau cititori ai săi. Din punctul acesta de vedere, pentru mine, Bujor Nedelcovici a fost un reper ce mi-a dat posibilitatea să pot situa în spaţiul literar francez şi alte nume importante ale literaturii noastre, care, poate, nu au fost foarte bine difuzate şi din această cauză erau necunoscute. *Împlînzitorul de lupi* este o carte caracteristică pentru un anumit moment al evoluţiei lui Bujor Nedelcovici. Este ceea ce eu aş numi un **roman problematic**, cu deschideri filozofice, cu deschideri spre o reflecţie asupra istoriei, asupra a ceea ce înseamnă puterea, din punct de vedere istoric şi social. Acest **roman problematic** are ca temă principală **exilul**. Este însă şi un roman poematic, ceea ce mi-ar permite să vorbesc despre un **roman al scriiturii**. Unii critici francezi – această carte, ca şi celelalte care au apărut în Franţa, s-a bucurat de o mediatizare cu totul remarcabilă – au vorbit de scriitura lui Bujor Nedelcovici ca despre o a doua exilare a autorului. Bujor Nedelcovici s-a exilat în scriitură. Avem de a face aici cu acel caz fericit cînd problematizarea nu încape în elitism, în explicitări didacticiste, ci rămîne cu o deschidere totală, îşi păstrează tot misterul, toată ambiguitatea pe care trebuie să şi-o păstreze orice text literar. Aceasta face ca lectura romanelor lui Bujor Nedelcovici să comporte un anume grad de dificultate, în sensul că pretinde capacitatea de a te situa pe o linie **de lectură**. De a te situa în multiple planuri, din ce în ce mai profunde, care ajung pînă la o anume deschidere metafizică. Tema **exilului** este realizată în *Împlînzitorul de lupi* la modul propriu – în primul plan al lecturii – prin situarea în spaţiu a unui grup de personaje: români plecaţi din România. E o colonie care s-a instalat de bine, de rău în Elveţia şi care încearcă să-şi refacă o nouă existenţă acolo, să refacă o „nouă Românie". Există un trio, Vlad, Ana şi Alex – tată, mamă, fiu –, simbolic, bineînţeles. Vlad este ziaristul plecat din România, care, în Elveţia, a devenit „împlînzitor de lupi". Acest personaj este neliniştitor. Antrenează în destinul său malefic pe oricine îl înconjoară. În jurul lui se întîmplă tot felul de lucruri teribile – crime, morţi neaşteptate ş.a.m.d. Totodată, el este cel care, în mod evident, s-a retras, pentru a încerca o răscumpărare, o izbăvire, o înnoire.

În *Provocatorul*, deşi s-ar părea că avem de a face cu ceva absolut diferit – pentru că Bujor Nedelcovici îşi situează, de data aceasta, personajele în Franţa şi pare a opera numai cu realităţi occidentale –, şi aici întîlnim aceeaşi construcţie simbolică. Pentru că textul, problematic, este totodată, din punct de vedere structural, foarte artistic calculat. Avem de a face cu aceeaşi ambiguitate. Dar ar mai fi ceva. Această carte, ce pare a fi una despre Occident, despre Franţa, este mai curînd o carte despre o lume nouă, cea a unui început de nou mileniu, care tinde spre o mondializare a imaginii. Cartea este totodată locul unde se întîlneşte Estul cu Vestul. **Personajul principal aparţine unui nicăieri**. Felul cum este situat biografic, comportamentul lui, alte detalii ne fac să vedem în el un amestec care poate să aparţină unui Est, dar şi unui Vest, în ciuda numelui său francez. În ce-l priveşte pe Bujor Nedelcovici, ne găsim în faţa unei opere foarte importante, avînd o unitate remarcabilă de structură şi de problematică, şi care, din fericire, a fost foarte bine receptată în Franţa.

Născut 1936 • Debutează cu romanul *Ultimii* (1970) • Se consacră cu volumele: *Fără vîsle* (1972), *Noaptea* (1974), *Grădina Icoanei* (1977), *Zile de nisip* (1979) şi *Somnul Vameşului* (1981) • În 1974 primeşte Premiul Asociaţiei Scriitorilor, iar în 1979 pe cel al Uniunii Scriitorilor • Ecranizarea romanului *Zile de nisip*, cu titlul *Faleze de nisip* (1982), pentru care Nedelcovici semnează scenariul, alături de regizorul filmului, Dan Piţa, este interzis • I se interzice publicarea romanului *Al doilea mesager*, care va apare totuşi în 1985 la editura Albin Michel, obţinînd premiul Prix de la Liberté al Pen Club-ului francez, în 1986 • În 1987 părăseşte România, exilîndu-se în Franţa • După 1987 publică romanele: *Crime de sable*, ed. Albin Michel (1989), *Împlînzitorul de lupi*, ed. Albatros (1992), cu versiunea franceză *Le dompteur de loups*, ed. Actes-Sud (1994), *Aici şi acum*, ed. Cartea Românească (1995), *Le matin d'un miracle*, ed. Actes-Sud (1992), cu versiunea românească *Dimineaţa unui miracol*, ed. Univers (1993) • teatru – *La nuit du solstice* (1992) • eseu – *La rencontre avec XXI-ème siécle* (1993) • nuvele – *Oratoriul pentru imprudenţă* (1991) • Premiul Academiei Româno-Americane pentru Arte şi Ştiinţe (1992), Premiul Uniunii Scriitorilor Români (1993) • Cavaler al Ordinului Artelor şi Literelor (1990)

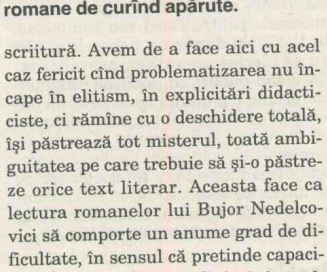

EUGEN NEGRICI:

Acum patru zile, Bujor Nedelcovici mi-a pus *Provocatorul* în mînă şi mi-a spus că trebuie să vorbesc la Fundaţie, într-un cadru amical, printre prieteni – vreo 5–6 persoane. Or, eu văd aici şi Televiziunile, şi toate forţele intelectuale de vază ale acestui moment. I-am răspuns: *„Dragă, sînt în timpul admiterii, nu pot să citesc"*, dar mi-a dat următoarea replică, demnă de ţinut minte: *„Între noi, prietenii, nu ne mai citim demult. Aşa că parcurgi tu repede postfaţa mea, extragi de acolo şi spui două-trei vorbe". „Da, dar eu sînt totuşi universitar, am un rest de seriozitate, o urmă de severitate. Trebuie să citesc această carte". „Nu-i nevoie"* mi-a zis. Era cît pe-aci să cad în cursă. Dar, am citit această carte – trebuie să vă mărturisesc că Bujor Nedelcovici e printre puţinii cărua îi citesc cărţile pînă la capăt. Am citit-o pînă la capăt, pentru că mă aşteptau cîteva surprize. Am deschis întîi cartea, m-am uitat apoi pe coperta 4, unde am observat un „matur", cum ar zice adolescenţii de azi, un matur încă simpatic, cu o barbă înspicată şi puţin păr, care zîmbeşte, ba chiar rîde de-a binelea. Este un rîs deplin, cinstit şi curat. Un rîs pe care probabil că noi, cei care sîntem în intimitatea lui şi l-am cunoscut îndeaproape i-l cunoaştem. E o ipostază mai puţin cunoscută însă de cititorii din România, care au învăţat cu greu să citească acele cărţi întemeiate pe parabole orwellene, acele cărţi în care există o complexitate psihologică greu de cuprins, greu de înţeles dintr-o dată.

Şi iată că Bujor Nedelcovici se hotărăşte să surprindă acest public şi să ne ofere o carte pe care, la prima vedere, am putea-o numi-o **carte de vacanţă** – cu iubiri minunate, cu tot ceea ce face o carte de succes: femei frumoase, şezlonguri albe, peluze, şampanie franţuzească, bande de cîntăreţi ruşi, muzică ţigănească, călătorii, schim-

Zilele filmului elen

Consulatul şi Biroul de Presă al Ambasadei Republicii Elene, Centrul Elen de Cinematografie, Arhiva Naţională de Filme şi Cinemateca Română organizează între 22 şi 25 septembrie, la Sala Jean Georgescu'a Cinematecii, *Zilele filmului elen*, dedicate reputatului regizor **Theo Angelopoulos**.

Filmografia lui Theo Angelopoulos cuprinde peliculele: *Emisiune de lung metraj* (1968), *Reconstituire* (1970), *Zile ale lui 36* (1972), *Trupa de teatru* (1975), *Vînătorii* (1977), *Alexandru cel Mare* (1980), *Călătorie la Kithira* (1984), *Apicultorul* (1986), *Peisaj in ceaţă* (1988), *Pasul suspendat al Berzei* (1991), *Privirea lui Ulise* (1995). Aceste filme au fost incluse în programele celor mai prestigioase festivaluri internaţionale, Cannes, Berlin şi Veneţia, cucerind numeroase premii şi distincţii.

În cadrul manifestării de la Bucureşti vor rula peliculele: *Privirea lui Ulise* (Premiul special al Juriului la Festivalul de la Cannes–1995, cu Harvey Keitel, Erland Josephson şi Maia Morgenstern), *Călătorie la Kithira* (Premiul pentru cel mai bun scenariu, Premiul FIPRESCI la Festivalul de la Cannes) şi *Pasul suspendat al Berzei* (cu Marcello Mastroianni şi Jeanne Moreau).

Programul proiecţiilor de la Sala Jean Georgescu **este următorul:**

- Marţi, 23 septembrie orele 12.30 şi 15.45 – *Privirea lui Ulise*; ora 19.00 – *Călătorie la Kithira*
- Miercuri, 24 septembrie orele 13.30 şi 16.15 – *Călătorie la Kithira*; ora 19.00 – *Pasul suspendat al Berzei*
- Joi, 25 septembrie orele 14.30 şi 16.45 – *Pasul suspendat al Berzei*

Erată

În numărul 37 al revistei, în pagina 5, dintr-o eroare de corectură, numele d-lui **Jim Whittell** a apărut ortografiat greşit. Ne cerem scuze pe această cale.

în „scriitură“

bări de decor, o iubire frumoasă, în sfîrşit, toate reţetele genului. Iar un profesionist cum este Bujor Nedelcovici, care a scris îndelung cărţi dificile pe teritoriul românesc şi a continuat să le scrie şi dincolo de graniţă, ştie cum se face o carte de succes. Apar două probleme interesante în această carte: prin acumularea de clişee, ea pare o carte parodică, o uriaşă parodie la adresa romanului de succes. Este primul lucru care te pune pe gînduri. Al doilea lucru care te pune pe gînduri este evoluţia personajului principal, care, dintr-un saltimbanc oarecare, se imaginează a fi un personaj extraordinar de interesant, iar moartea lui aruncă o lumină interesantă asupra întregii cărţi. E o construcţie narativă care trebuie recitită din acest unghi – dinspre ultimele pagini spre începutul ei. A treia problemă, să spunem, stilistică, pe care o lansează autorul este cea a limbajului erotic, care i-a speriat pe români. Traducătorii spun de multe ori că nu pot să traducă limbajul desfăcut, descheiat la nasturi al acestor cărţi. Numeroşi critici au argumentat că noi nu putem avea – pentru că există o anume înclinaţie eufemistică a limbajului românesc – o experienţă puternică din acest punct de vedere, pentru că au fost prea lungi epocile de pudibonderie şi de falsă moralitate pe care le-a cunoscut literatura română, odată cu politica ţării. Eu cred că Bujor Nedelcovici ar putea să facă un pas, încă un pas, în acest sens. Cu puţin curaj, poţi să realizezi, Bujor Nedelcovici, te asigur, un limbaj erotic şi să nu mai foloseşti nenumărate expresii franţuzeşti, care fac din această carte una din care s-ar putea extrage nenumărate citate şi folosi, la nevoie. Eu însumi mi-am însemnat cîteva din astfel de formule, pentru că nu se ştie niciodată, nici chiar la vîrsta noastră.

BUJOR NEDELCOVICI: ***Îmblînzitorul de lupi*** este un roman important pentru mine, pentru că l-am scris în întregime în exil, la Paris. Şi să ştiţi că nu e uşor să şi trăieşti la Paris, dar să şi scrii. Am înţeles că nu e deloc uşor să porţi în minte şi în vise un roman şi în acelaşi timp să şi trăieşti la Paris. Cam asta mi-a motivat dorinţa de a publica ediţia a II-a a ***Îmblînzitorului***, un roman în care demonicul şi angelicul se întîlnesc. În fiecare din noi există un chip demonic care, în anumite împrejurări, iese la suprafaţă. Cum spunea Cioran: *„Sîntem criminali în coşmarurile noastre“*. Iar de la coşmar la realitate, uneori, nu e decît un pas. Personajul meu din ***Îmblînzitorul*** s-a mîntuit. În ***Provocatorul***, am îndrăznit să scriu o carte despre Franţa, despre Occident. Prietenii mei de acolo m-au privit sceptic, că eu, un exilat, un venetic, aş îndrăzni să scriu o carte despre Franţa. Trăiesc în Franţa de 10 ani, am zis, încerc să vă privesc din punctul meu de vedere, şi cu ce aveţi bun, şi cu ce aveţi rău, să văd şi unde vă sînt slăbiciunile, şi unde virtuţile. Este un roman ironic, parodic, erotic, în care un personaj în vîrstă de vreo 50 de ani a descoperit bucuria de a rîde, de a zîmbi... Bineînţeles, asta înseamnă luciditate, uneori cinism, alteori detaşare. Pînă acum, am atacat mai multe teme – istoria, familia, romanul semipolitist, dar este pentru prima dată cînd ating un domeniu foarte sensibil: eroticul. De ce? Sînt foarte multe explicaţii, dar printre primele care îmi vin în minte sînt acestea: în România, înainte, ştiţi dv. de ce, erau două teme eliminate din universul romancierilor: sacrul şi eroticul. Sacrul nu-l mai discut. Eroticul era eliminat pentru că intram într-o viaţă **personală**, iar pe atunci nu aveam decît vieţi **colective**. Cuvîntul „sex“ era interzis. Ca şi cuvîntul „biserică“. „Biserică“ era înlocuit cu „monument istoric“. Cu alte cuvinte, în subconştientul meu se pare că a apărut această dorinţă de a ataca şi universul erotic, de care mi-era teamă. Se intră uşor în pornografie, în vulgaritate. În limba română n-am reuşit să facem distincţia între înjurătură şi elogiul trupului. Şi atunci, n-am avut altă soluţie decît să folosesc cuvinte franţuzeşti, care n-au încărcătura dură pe care o au, bunăoară, cele ale limbii române.

După ce am încheiat ***Provocatorul*** am avut sentimentul că va fi **ultimul** meu roman. De fiecare dată cînd termin o carte mă simt epuizat întotdeauna, am senzaţia că niciodată n-o să mai pot scrie o alta. Dar, s-ar putea ca acesta să fie **ultimul** meu roman. Spun asta pentru că, de vreme ce există un început, trebuie să fie şi un sfîrşit.

A consemnat IULIAN ANGHEL

Dincolo de zid, Bitzan lucrează!

Ion Bitzan este colegul nostru.

De multe ori, în timpul zilei sau spre seară, îl aud de dincolo de zid bocănind: Bitzan lucrează! Pentru că sîntem vecini de atelier s-a creat între noi o complicitate. Şi el ne-aude!

De multe ori, seara, bate la uşa noastră şi cu părere de rău ne zice: *„fericiţilor, staţi să lucraţi, eu trebuie să mă duc acasă“*.

Cînd ne întîlnim pe hol schimbăm cîteva cuvinte, nu multe. Cum merge, dom' profesor? Ei... tu nu ştii?! N-ai niste aracet?

Schimbăm şi cataloage. El ne arată Bienala de la Veneţia, unde tocmai a expus, noi îi arătăm catalogul de la Dokumenta. Ne plac aceiaşi artişti, ne interesează aceleaşi expoziţii, avem aceleaşi probleme.

Dincolo de zid, Ion Bitzan lucrează.

Criticii de artă străini sau români care îl vizitează pe el ne caută şi pe noi. În textul Kristinei Stiles de la Duke University ne regăsim împreună în aceeaşi *„cultură a traumei“*. Tot împreună am expus la Timişoara, la Bucureşti, la Bistriţa sau aiurea în lume. De fiecare dată, curioşi ce-a mai făcut Bitzan. Ce fel de obiect miraculos, ce fel de carte a mai inventat moşu? Ca lumea unui scamator de geniu, lumea lui Bitzan este şi nu este. Sprinteneala mîinii şi agerimea minţii creează obiecte frumoase şi totuşi fruste. Biblioteci nepreţuite... din carton şi bitum.

Dincolo de zid, Bitzan lucrează.

Svelt, înalt, cu ţinută mîndră, bine informat şi cu umor, Bitzan e unul de-al nostru. Deşi calendaristic ne-ar despărţi aproape 40 de ani, nu-i simţim niciodată vîrsta. Auzindu-l bocănind, e musai să lucrăm, chiar dacă noi, „cei tineri“, sîntem cîteodată trişti şi fără vlagă.

De ieri, se vede că a obosit. Nu-l mai aud.

DAN PERJOVSCHI

Ion Bitzan a încetat din viaţă marţi, 16 septembrie.

Născut la 23 august 1924 la Limanu, judeţul Constanţa, Ion Bitzan a avut o prezenţă artistică exemplară, expunînd de două ori în pavilionul Românesc al Bienalei de la Veneţia (ultima dată anul acesta, lucrările sale sînt expuse încă pînă la 9 noiembrie), la Bienala de la Sao Paolo, Trienala de la Wroclaw sau de la Ljublijana, la Paris, New York, Londra, Geneva, la Bucureşti (ultima dată în 1996, la Muzeul Naţional de Artă), în multe alte oraşe importante, unde, în muzee şi colecţii particulare, se şi află lucrările sale. Profesor şi decan la secţia Design a Academiei de Artă Bucureşti.

Ultima cină, 1994

POLIROM NOUTĂŢI

Raymond Trousson
Istoria gîndirii libere
De la origini pînă în 1789

În pregătire:
Marc Bloch – Regii taumaturgi
Leon Wieseltier – Împotriva identităţii

Comenzi la CP 266, 6600, Iaşi
Tel.&Fax: (032)-214.100; (032)-214.111; (032)-217.440
Internet: www.nordest.ro/shopping/books/polirom/polirom.htm
E-mail: polirom@mail.cccis.ro

Grupul pentru Dialog Social organizează joi 25 septembrie, ora 17.00, la sediul său din Calea Victoriei 120, o întîlnire cu tema:
Bucureştiul şi reperele sale spirituale –
discuţie pe marginea proiectului
Catedralei Mîntuirii Neamului

ANDREI OIŞTEANU

A fi sau a nu fi fascist

C.V. Tudor versus Andrei Cornea

Nu cu mult timp în urmă s-a produs un eveniment important, cu probabile implicaţii majore în cadrul societăţii civile româneşti, un eveniment căruia presa nu i-a acordat atenţia cuvenită (cu o notabilă excepţie; vezi articolul „Vieţi paralele", semnat de Andrei Pleşu în *Dilema*, nr. 241, 5–11 septembrie 1997). Înainte de a face vreun comentariu, iată pe scurt faptele. Cu cîteva luni în urmă, sub semnătura lui Andrei Cornea, a fost publicat articolul „Democraţie într-un picior", în revista *„22"* (nr.12, 25–31 martie 1997, p. 3). Autorul articolului făcea o analiză a forţelor politice ale momentului şi a echilibrului precar al democraţiei româneşti, din perspectiva încercării (ratate) de a ridica din nou imunitatea parlamentară a senatorului Corneliu Vadim Tudor.

C.V. Tudor *„este un extremist politic"* – afirma răspicat A. Cornea –, el *„este un fascist, aşa cum fascist este partidul pe care îl conduce"*. În viziunea analistului, principalele trăsături ale ideologiei şi practicii lui C.V. Tudor şi ale partidului său ar fi: *„xenofobia extremă, antisemitismul paranoic, cultul mareşalului Antonescu, ameninţările, din ce în ce mai puţin voalate, cu violenţa şi ieşirea în stradă, ostilitatea viscerală faţă de valorile liberale şi occidentale, cultivarea calomniei şi a agresivităţii verbale"*.

În urma acestui articol, C.V. Tudor şi **Partidul România Mare** au dat în judecată – pentru insultă şi calomnie – revista *„22"* şi pe publicistul Andrei Cornea, cerînd, în total, despăgubiri de peste 200 milioane lei. De curînd a fost prima înfăţişare în acest (probabil) lung şi (fără îndoială) complicat proces, care ridică o serie de probleme atît dinăuntrul, cît şi din afara spaţiului strict juridic.

În primul rînd, apare un aspect – de regulă neglijat – din sfera eticului. Cineva s-ar putea întreba, de exemplu, dacă C.V. Tudor ar avea dreptul moral de a intenta un astfel de proces, în condiţiile în care el însuşi are depuse împotriva sa numeroase plîngeri penale pentru insultă şi calomnie. Dar cîţi sînt cei cărora le mai pasă, în România zilelor noastre, de o sintagmă atît de siluită ca „dreptul moral", după imensele orgii de imoralitate practicate în ultimele decenii, continuate şi după decembrie 1989? În termeni strict juridici, senatorul C.V. Tudor are dreptul să-l acţioneze în judecată pe cel despre care consideră că i-a adus daune morale, şifonîndu-i imaginea publică. Un drept pe care, evident, i-l respectăm.

Capcane juridice

Pe de altă parte, se ştie că plîngerilor penale la adresa senatorului C.V. Tudor nu li se poate da curs din cauza unei abuzive (şi interesate) definiri şi înţelegeri a conceptului de **imunitate parlamentară** (care ar trebui să vizeze numai declaraţiile politice ale parlamentarilor). Se bănuieşte, de asemenea, cît efort s-a depus, cîte înţelegeri s-au făcut în spatele uşilor închise şi s-a văzut în ce măsură a funcţionat solidaritatea între parlamentari (indiferent de culoarea lor politică) pentru ca „im(p)unitatea" senatorului C.V. Tudor să nu fie ridicată. Ironia sorţii face că, dacă senatorul ar pierde acum acest proces penal, intentat de el însuşi, s-ar obţine efectul juridic, altfel de neobţinut prin imposibilitatea intentării unui proces împotriva lui.

Într-o capcană juridică oarecum similară a căzut, cu cîţiva ani în urmă, Iosif Constantin Drăgan (astăzi preşedintele de onoare al **Vetrei Româneşti**). În noiembrie 1988, ziaristul Bruno Crimi a afirmat, în prestigiosul săptămînal politic italian *Panorama*, că *„d-l Drăgan a fost membru activ al Gărzii de Fier şi întreţine excelente raporturi personale cu Ceauşescu şi cu Securitatea"*. Acuzîndu-l de calomnie, I.C. Drăgan a intentat proces ziaristului, dar acesta a fost achitat în noiembrie 1990. În urma recursului, la 15 martie 1993, judecătorii **Curţii de Apel** din Milano au confirmat decizia iniţială, recunoscînd astfel, implicit şi explicit, faptul că acuzaţiile formulate de Bruno Crimi sînt conforme cu realitatea. Să nu neglijăm însă un detaliu important: procesul a avut loc în Italia, nu în România.

Se poate pune întrebarea dacă Andrei Cornea nu a riscat prea mult, din punct de vedere juridic, afirmînd pe şleau că senatorul *„C.V. Tudor este fascist"*. Nu ar fi fost mai prudent (cuminte) şi mai înţelept (cu minte), dacă publicistul român ar fi relativizat puţin termenii, vorbind, de exemplu, despre un comportament „de tip fascist" sau „fascistoid" sau „fascizant"? Recitind cu atenţie articolul incriminat din revista *„22"*, din martie 1997, se observă că Andrei Cornea îşi nuanţează discursul: „(C.V. Tudor) *nu e chiar un fascist tradiţional* – scrie el –, *ci unul mai curînd «postmodern», lipsit de vocaţia purităţii stilistice, preluînd eclectic ce se poate din tradiţia legionară şi din cea naţional-comunistă...*".

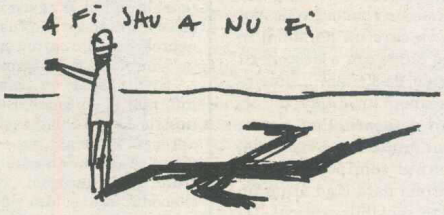

Redefinind fascismul

Dar cum poate Justiţia să decidă, anume în acest caz, dacă este vorba sau nu de „calomnie şi insultă" din partea publicistului?! Cum poate să stabilească dacă discursul şi comportamentul senatorului C.V. Tudor sînt sau nu minate de trăsături fasciste?! De fapt, miza acestui proces este esenţial diferită de cea a unui obişnuit proces de calomnie. Fascismul nu este un concept juridic, ci unul politico-ideologic. Este pregătită Justiţia română să treacă acest test de maturitate? Posedă ea, pentru asta, instrumentele şi metodele adecvate? Dar resursele umane? Chiar dacă Justiţia română nu se bazează, precum cea americană, pe precedente judiciare, este foarte probabil ca acest proces – datorită mizei şi a consecinţelor sale – să devină unul exemplar şi simptomatic.

Acest proces juridic cu implicaţii politice nu poate începe altfel decît (re)definind fascismul (dar şi conceptele şi sintagmele politico-ideologice care compun această definiţie: etnocraţie, totalitarism, antiliberalism, antisemitism etc.). Vă puteţi imagina o astfel de dezbatere, astăzi, în România, într-o sală de tribunal, care găzduieşte, îndeobşte, banale procese civile?!

În primul rînd, vor trebui să fie trecute în revistă definiţiile mai mult sau mai puţin clasice: Hannah Arendt (***The Originis of Totalitarism***, 1961), Eugen Weber (***Varieties of fascism***, 1964), C. Casucci (***Il Fascismo***, 1961), E. Nolte (***Die faschistischen Bewegungen***, 1969), Bernard-Henri Lévy (***La barbarie à visage humain***, 1977), Chantal Millon-Delsol (***Les idées politiques au xxe siècle***, 1991), François Furet (***Le passé d'une illusion***, 1995) etc., etc. Foarte curînd se va observa că definiţiile fascismului diferă nu numai în formă, dar şi în conţinut ideologic (foarte probabil, Andrei Cornea şi, respectiv, C.V. Tudor vor alege definiţii deosebite).

Pe de altă parte, apar nenumărate trăsături doctrinare specifice, în funcţie de spaţiul, de epoca şi de contextul socio-istoric în care s-a manifestat una sau alta dintre mişcările fasciste. În fine, nici un analist al fenomenului, nici un istoric al ideilor politice nu pare să deţină (sau să i se recunoască) o autoritate incontestabilă, astfel încît toate părţile implicate în proces (acuzatorul, acuzatul, completul de judecată) să accepte definiţia acestuia.

Nefiind specialist, nu ştiu cum se poate rezolva o astfel de situaţie. S-ar putea apela la o sursă „instituţionalizată", obiectivă şi unanim acceptată. ***Encyclopedia Britanica***, de exemplu. Pentru autorii uneia dintre ultimele ediţii (London, 1990, vol. 4, p. 691), termenul **fascism** (de la lat. **fasces** = snop de nuiele cu o secure, simbol al autorităţii în Roma antică) nu mai acoperă – în mod evident – doar accepţiunea sa iniţială (mişcarea politică întemeiată de Benito Mussolini în 1919), ci se aplică – prin extensie semantică – *„oricărei mişcări naţionaliste şi totalitare"*. Cu toate diferenţele specifice, *„în toate formele sale, fascismul se caracterizează prin cîteva trăsături cheie, dintre care cea mai importantă este primatul absolut al Statului"* („Totul în cadrul Statului – proclama Mussolini –, *nimic în afara lui, nimic împotriva lui"*.) Din acest principiu decurg altele: *„supunerea voinţei individuale în faţa voinţei unificate a poporului, exprimată de Stat, şi totala obedienţă faţă de un conducător, de regulă charismatic, care întrupează Statul"* (aşa-numitul **Führerprinzip**, bine exemplificat de sloganul afişat în toate instituţiile Italiei fasciste: ***„Il Duce ha sèmpre ragióne"***). Alte trăsături ar fi: *„celebrarea virtuţilor marţiale, a luptei armate şi a cuceririlor"*, elaborarea şi punerea în aplicare a unui *„program de instaurare a puterii pe criterii etnice şi rasiale"*, *„denigrarea democraţiei liberale, a raţionalismului şi a valorilor capitaliste"* ş.a.m.d.

Avînd în vedere miza majoră a acestui proces penal şi diversele sale implicaţii juridice şi politice, cred că presa în general şi revista *„22"* în mod special ar trebui să ţină la curent opinia publică cu desfăşurarea procesului şi să dea publicităţii ample extrase din dezbaterile care vor avea loc în faţa instanţei judecătoreşti. Anume în acest caz, modul cum se ajunge la sentinţă este la fel de important ca sentinţa însăşi.

Bucureşti, 18 septembrie 1997

Redactor-şef: **GABRIELA ADAMEŞTEANU**
Redactor-şef adjunct: **RODICA PALADE**
Publicist comentator: **ANDREI CORNEA**

Redactori: **IULIAN ANGHEL, RĂZVAN PAUL, AURELIAN CRĂCIUN**; Grafician: **DAN PERJOVSCHI**; Contabil şef: **ALINA CORBU**; Şef serviciu marketing-distribuţie: **MIRCEA VLAD IONESCU**; Asistent marketing-publicitate: **MIHAELA CUCU**; Secretariat: **ADRIANA BOBEICĂ**

Difuzare, abonamente: **Constantin Satalla, Alexandru Petrea**; Operator calculator: **Lidia Cristescu**; Corectură: **Rodica Toader, Mara Ştefan**; Casierie, abonamente: **Mihaela Antonescu**.

Rubrici: ***ILIE ŞERBĂNESCU*** *(comentariu economic)*, ***ŞERBAN ORESCU, ZOE PETRE, EMIL HUREZEANU, DAN PAVEL, RADU CĂLIN CRISTEA, CRISTIAN PREDA, MARIUS BÂZU*** *(comentariu politic)*, ***H.-R. PATAPIEVICI*** *eseu („Idei în libertate")*, ***DAN C. MIHĂILESCU*** *(cronică literară)*, ***MARTA CĂRNECI*** *(comentariu cultural)*, ***IRINA COROIU*** *(cronică de teatru)*.

Consiliul consultativ „22": MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, MIHAI ŞORA, ŞERBAN PAPACOSTEA, VIRGIL NEMOIANU, SORIN ALEXANDRESCU, MIRCEA MARTIN, MIHNEA BERINDEI, VLADIMIR TISMĂNEANU, GABRIEL ANDREESCU, SORIN ANTOHI, H.-R. PATAPIEVICI

Tipărit la FED. Tehnoredactare computerizată: „22".
Redacţia şi administraţia: Bucureşti, Calea Victoriei 120. Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08, 614.17.76, e-mail: r22@r22.sfos.ro, http://www.sfos.ro/culture/22/
Responsabil de număr: AURELIAN CRĂCIUN

Număr tipărit cu sprijinul FUND FOR CENTRAL AND EAST EUROPEAN BOOK PROJECTS şi al FUNDAŢIEI SOROS

ISSN-1220-5761